תלמוד בבלי · אחרונים · חידושי הלכות · סדר מועד

מהרש"א - חדושי הלכות על סוכה

רבי שמואל אליעזר איידלס [המהרש"א]

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

מהרש"א - חדושי הלכות על סוכה

רבי שמואל אליעזר איידלס [המהרש"א]

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/מהרשא-חדושי-הלכות-על-סוכה/
הקובץ נוצר ב־17 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

תוכן העניינים

דף ב. 5
דף ב: 5
דף ג. 5
דף ג: 6
דף ד. 6
דף ד: 7
דף ה. 7
דף ה: 7
דף ו. 7
דף ו: 8
דף ז. 9
דף ז: 10
דף ח. 11
דף ח: 11
דף ט. 12
דף ט: 12
דף י. 14
דף י: 16
דף יא. 16
דף יא: 16
דף יב. 17
דף יב: 17
דף יג. 18
דף יג: 18
דף יד: 18
דף טו. 19
דף טו: 20
דף טז. 21
דף טז: 21
דף יז. 22
דף יז: 23
דף יח. 23
דף יט. 25
דף יט: 26
דף כ. 26
דף כ: 27
דף כא. 27
דף כא: 28
דף כב. 28
דף כב: 29
דף כג. 29
דף כג: 30
דף כד. 30
דף כד: 31
דף כה. 31
דף כה: 32
דף כו. 32
דף כו: 33
דף כז. 33
דף כז: 34
דף כח: 34
דף כט. 34
דף כט: 35
דף ל. 35
דף ל: 36
דף לא. 37
דף לא: 38
דף לב. 38
דף לב: 39
דף לג. 39
דף לד. 40
דף לה. 40

דף לה: 42
דף לו: 42
דף לז. 42
דף לח. 43
דף לט. 43
דף לט: 44
דף מ. 45
דף מ: 45
דף מא. 46
דף מא: 46
דף מב. 47
דף מב: 47
דף מג. 48
דף מג: 48
דף מד. 48
דף מד: 49
דף מה: 49
דף מו. 50
דף מו: 50
דף מז. 51
דף מז: 51
דף מח. 51
דף מט. 51
דף נ. 52
דף נ: 53
דף נא. 54
דף נא: 54
דף נב. 54
דף נג. 54
דף נג: 54
דף נד. 55
דף נד: 55
דף נה. 56
דף נה: 56
דף נו. 56

דף ב.

תוס' בד"ה מ"ש גבי סוכה דתני כו' והא דלא פריך מ"ש גבי הדס כו' דסד"א כיון דגדולו בפסול כו' עכ"ל הא ודאי לדברי המתרץ לא תקשי מהך דגבי הדס אהך דמבוי דהדס דאורייתא נפישין נמי מיליה והמקשה נמי ניחא ליה למפרך מהך דסוכה שהיא בריש מכילתין אבל מהך דגבי הדס אהך דסוכה דכולם במס' זו עדיפא הוה ליה למפרך גם לדברי המתרץ לא יתורץ הך אי לאו משום טעמא דסד"א כיון דגדולו בפסול כו' ודו"ק:
בד"ה דאורייתא תני פסולה דאי הוה תנא ימעט חיישינן דילמא טעי איניש לומר ימעט לכתחילה כו' עכ"ל ולא ניחא ליה לפרש דקושטא דמלתא הכי הוא דבמבוי דתנא ימעט היינו לכתחילה ודיעבד כשירה דמבוי דרבנן הוא ולהכי לא תני ימעט גבי סוכה דפסולה דאורייתא הוא אפילו דיעבד דהא גבי נר חנוכה תני לישנא דפסולה אע"ג דהוי דרבנן דמשום דאגב סוכה נקט פסולה בנר חנוכה ודאי לא הוי נקט שקר בנר חנוכה ועוד למאי דעבדינן צריכותא לרבה בריש עירובין מהך דסוכה אהך דמבוי ע"כ לית לן לפלוגי לענין דינא בין לישנא דימעט ללישנא דפסולה דאי לאו חד דינא אית להו הא ודאי דאיצטריכו תרוייהו שפיר ודו"ק:

דף ב:

בד"ה יש בה יותר מד' אמות כו' לבסוף מסיק דרב הונא סבר כו' ותימה וכי נכשיר כו' עכ"ל דלמאי דבעינן למימר דבהכשר סוכה קמיפלגי ובשיעורא המצומצם שהוא ד' אמות קאמר רב הונא דפסולה בגבוה כ' ודאי דאיכא למימר דלפי חשבון זה צריך הרוחב לפי הגובה אבל למאי דמסיק דרב הונא סבר מראשו ורובו ושלחנו עד ד' אמות פליגי משמע להו דכולהו בשיעור גובה כ' מפסלי ולא לפי ערך וא"כ ביתר מד' אמות דקאמר דכשרה לית לן למיפסל לפי ערך ואהא תקשי להו וכי נכשיר ברחבה משהו יתר כו' ותירצו דיש לומר דלעולם צריך הרוחב לפי הגובה כו' דהא דקאמר מראשו ורובו ושלחנו עד ד' אמות פליגי היינו נמי לפי ערך רוחב ד' אמות לגובה כ' פליגי נמי בפחות מד' אמות והשתא ביתר מד' אמות נמי אינה כשרה אלא לפי ערך ודו"ק:

דף ג.

בד"ה דאמר לך מני כו' מיהו שמעתין דהתם תימה היכי דייק כו' ומדב"ש נשמע לב"ה כו' עכ"ל שיעור דבריהם כך הוא דלפי יישוב שמעתין דהתם לא מייתי ראיה מהך מלתא דסוכה אלא למילתא אחריתא דב"ה מחמירין מדרבנן דאם עשה כדברי ב"ש לא עשה

ולא כלום השתא לית לן לדחוקי כדלעיל למימר דבסוכה גדולה הלכה כב"ה אלא דמצינן למימר שפיר דבסוכה גדולה הלכה כב"ש דרב יוסף לא נחית לאתויי התם ראיה אהך מלתא דסוכה כלל אלא אמילתא אחריתא כמו ק"ש וע"ש בתוס':

דף ג:

בד"ה ואין עושין אותו עיבור כו' דהוא שיעור ב' קרפיפות שעכשיו מצטרך בית זו לצרפן כו' ואין העיירות מתחברות בין לרב הונא בין לחייא כו' עכ"ל בשיעור ב' קרפיפות לחייא בר רב ליכא לאשכוחי אלא אליבא דר"מ וק"ל:

בא"ד לא נקטי רבנן ב' עיירות דוקא דה"ה עיר ובית דע"י בורגנין כו' עכ"ל ולא נקטו רבותא טפי דלאו דוקא ב' עיירות [אלא] אפילו ב' בתים כמ"ש בסוף דבריהם משום דלית להו ראיה להא אלא מסברא כתבו כן אבל לעיר ובית ע"י בורגנין אית להו ראיה כמ"ש כדמוכח פרק עושין פסין:

דף ד.

בד"ה בית שמלאוהו תבן כו' ומשום דמייתי ליה הכא ובעירובין אתבן כו' עכ"ל לכאורה לא מייתי ליה התם מידי אתבן דהכי איתא שם מלא עפר מערבין אחד כו' ואפילו בסתמא והתנן בית שמלאוהו כו' ונראה לפרש דהא דמשמע ליה התם הא דמלא עפר ואפילו בסתמא היינו משום דאי בבטלו בפירוש קאמר לא הוי תני ברישא במלא קש ותבן דמערבין שנים ולא א' ומ"ה טעו להגיה בהך דמייתי בית שמלאוהו תבן כו' דמהני ביטול בפירוש אפי' גבי תבן ודו"ק:

בא"ד והא דקאמר עפר סתם מחלוקת ר"י ורבנן המ"ל כו' עכ"ל יראה דהוכרחו לפרש זה לפי גירס' דל"ג תבן בהך מתני' אבל לגירסת רש"י דגרסי' תבן בהך מתני' מצינן למימר שפיר דבעפר וצרורות ואין עתיד לפנות מודו רבנן דבטל ולא נקט בטלו אלא משום תבן דאין בטל באין עתיד לפנותו:

בפרש"י בד"ה אם יש בה כו' ז' טפחים ומשהו דהיינו כו' עכ"ל צ"ע [א] דהוסיף כאן ולקמן גבי עמוד בשיעור סוכה משהו על ז' טפחים ובכמה דוכתין במכילתין נראה דלא הוי שיעור הסוכה אלא ז' טפחים מצומצמים והטעם דגברא באמתא יתיב ושלחנו טפח כדאיתא בירושלמי וכמ"ש הרא"ש ע"ש:

גמרא ובנה בה אצטבא כו' הרא"ש מפרש הך דאצטבא אפילו בגבוה עשרה טפחים ע"ש באורך מיהו למאי דסבר אביי למימר גוד אסיק בהך דבנה בה עמוד גבוה י' טפחים ע"כ

הך דאצטבא באינה גבוהה י' טפחים קמיירי דאל"כ ליתכשר בגוד אסיק אפילו ביש ד' אמות משפת אצטבא לכותל וק"ק לפי דרכו אמאי נקט עמוד גבוה י' טפחים ולא נקט הך מלתא דסבר אביי באצטבא גבוה י' דקיימינן בה ולפי פי' ר"י גיאות ניחא דאיכא למימר אין דרכה לעשותה י' טפחים ודו"ק:

דף ד:

תוס' בד"ה סבר אביי למימר גוד כו' אכסדרה שאין לה פצימין דשלהי פרקין דפי תקרה כו' עכ"ל וכ"ה בתוס' מדויקים וכן נראה דמשום הפצימין אין שייך להכשיר משום דפי תקרה כו' אלא משום לבוד ועיין לקמן:

דף ה.

בד"ה מסגרתו למטה היתה כו' ואי המ"ל דף של נחתומין הוה כטבלא המשמשת אדם כו' עכ"ל והיינו לפי תירוצם קמא דהך דדף של נחתומין כמ"ד מסגרתו למעלה ומדרבנן טמאה ומדאורייתא תבעי דהשתא שפיר איכא למימר דדף של נחתומין הוה כטבלא מתהפכת וק"ל:

דף ה:

גמ' אלא מבית עולמים גמר כו' יראה דהך ילפותא דלא ירדה שכינה למטה דשמעינן מיניה דלמעלה מי' מפסקא רשותא ודאי קיימא ואינו סותר הך דיליף הכא דלא הוי רשות אחרת אלא בחללה עשרה לבר מסככה דלענין דלהוי ע"ג רשות אחרת אפילו בגבוה י' עם סככה קאמרינן לעיל דמפסקא רשותא והכא דלהוי תוכה רשות אחרת כמו סוכה קאמר דלא הוי אלא בחללה י' לבר מסככה והכי אמרינן בפ"ק דשבת דבית שאין תוכו י' וקירויו משלימו לי' על גגו מותר לטלטל בתוכו אין מטלטלין כו' וק"ל:

דף ו.

בפרש"י בד"ה והן טהורין עד שישהה דכתיב והאוכל וגו' ודרשינן בת"כ כו' ליתן שיעור לשוכב כדי אכילה כו' עכ"ל והגירסא בילקוט מכוונת יותר והכי איתא והאוכל יכבס וגו' אין לי אלא האוכל מנין אף השוכב תלמוד לומר והשוכב בבית יכבס וגו' אין לי כו' אם סופינו לרבות הכל מה תלמוד לומר האוכל והשוכב ליתן שיעור לאוכל כדי כדי שיאכל שוכב וכמה כדי אכילת פרס כו' ע"כ דהיינו דאיצטריך נמי שוכב להא דאמרינן מיסב ואוכל וק"ל:

תוס' בד"ה גפן כדי רביעית כו' וקשה לפר"ת דמנ"מ דמשערינן אותו זית בכוס מלא יין כו' עכ"ל והתוס' בריש עירובין הקשו גם לפ"ה כך וא"ת ומאי נ"מ לשער ביין דהא כלי המחזיק רביעית הוא ביצה ומחצה ומה שמפיל ביצה ומחצה בין מים בין יין אם שיעור עלין ולולבין שאכל יפילו כל כך חייב כו' עכ"ל וע"ש תירוץ בזה בגליון שם:

דף ו:

בד"ה ד"ת רובו ומקפיד כו' וכ"ת משום דר"י כו' עכ"ל ואע"ג דאר"י הכא גזרו על רובו שאינו מקפיד התם אוקימנא אדאורייתא מפרש"י בפרק הערל ע"ש:

בד"ה ור"ש סבר יש אם למקרא כו' ובפרק לולב הגזול כו' ודרשינן בגמרא כו' מדכתיב כפת חסר וי"ו וכן ר"ש כו' עכ"ל וכהאי לישנא כתבו התוס' ג"כ בפ"ק דסנהדרין ודבריהם תמוהים דמשמע דכל זה ראיה לדבריהם דבמלתא דמכחשי אהדדי המקרא עיקר וה"ז סותר דבריהם [ב] דלפי המקרא דכפות קרינן יצטרך ב' לולבין ועי' בתוס' בפ' כל שעה שתירצו שם אהך דכפת חסר וי"ו ועיין בחידושינו פ"קדסנהדרין שכתבנו שם ישוב קצת לדבריהם ודו"ק:

בא"ד אבל עוד קשה דהא ר"ע ור"ש דסברי יש אם למקרא ומחייבי אחתיכה אחת כו' עכ"ל התוס' דהכא משמע להו דבהך מלתא דמצות כתיב ומצוות קרינן מכחשי אהדדי המקרא והמסורת אבל התוס' בפ"ק דסנהדרין קיימו שניהם דמצוות קרינן לחייב בב' חתיכות והמסורת לחייב בחתיכה אחת וע"ש:

בא"ד ועוד קשה דלקמן פסלינן לכ"ע סוכה תחת סוכה כו' ולא אמרינן יש אם למקרא עכ"ל צ"ע דהכא הניחו דבר זה בקושיא ולקמן בסמוך כתבו התוס' אהך דבסכת כתיב ואפילו למ"ד יש אם למקרא מודה דלא לחנם נכתב המסורת כדפי' לעיל עכ"ל והיה נראה לפרש דהכא הניחו הדבר בקושיא היינו להאי לישנא דאית ליה בשמעתין לר"ש דיש אם למסורת ותקשי להו נמי דלקמן נמי פסלינן לכ"ע סוכה תחת סוכה ולא אמרינן כלל יש אם למקרא ובההיא דס"פ כיצד צולין אית ליה דהמקרא עיקר כל היכא דמכחשי אהדדי אבל להאי לישנא דבשמעתין דר"ש אית ליה יש אם למקרא מצינן שפיר למדרש המסורת לפסול סוכה תחת סוכה דלא לחנם נכתב המסורת ולא אמרינן כיון דמכחשי אהדדי המקרא עיקר אלא היכא דלית לן לאוקמא במלתא אחריתא אבל הכא הא איכא לאוקמא המקרא להך מלתא דבשמעתין וכל זה אינו שוה לי דאם נימא בכה"ג דלא מקרי מילתא דמכחשי אהדדי משום דאיכא לאוקמי המקרא למלתא אחריתא א"כ גם קושייתם דהכא לאו קושיא דלהאי לישנא דבשמעתין נמי דאמרינן לכ"ע יש אם למסורת

דלמא קים ליה לתלמודא לאוקמא המקרא לשום מילתא אחריתא וי"ל דהכי קא קשיא להו כיון דהמקרא עיקר ולא דרשינן המסורת אלא משום דלא לחנם נכתב א"כ כיון דדרשינן ליה לחדא מלתא לפסול סוכה תחת סוכה לית לן למיזל בשום מלתא אחריתא בתר מסורת אלא אחר המקרא שהוא עיקר ודו"ק:

דף ז.

בפירוש רש"י בד"ה ויעמידנו כנגד ראש תור כו' במקצוע צפונית מערבית באלכסון כו' עכ"ל לפירושו נראה שציור ראש תור כזה* וכ"ה במהרש"ל אבל לדברי התוס' שכתבו אהך דראש תור דאתי אוירא דהאי גיסא כו' א"א לקיים לפי ציור זה ובעל המאור כתב בזה דהרבה דעות ופירושים מתחלפין בשמועה זו והפי' שאנו סומכין עליו בזה הוא פרש"י כו' עכ"ל והפי' שכתב בעל המאור איננו מסכים לפרש"י שלפנינו כי לפי פירושו יהיה ראש תור דומיא דאמרינן בפרק המוכר את הבית מצר לו מצר א' ארוך וא' קצר אף כאן הקצר הטפח והארוך הוא היוצא והתם נמי אקשי ליה רב כהנא ורב אסי ויקנה כנגד ראש תור כו' עכ"ל וכן נוטים דברי הערוך בערך ראש ודברי המלחמות בפי' ראש תור ואף שהם חולקים בפירוש שמועה זו מ"מ אין אחד מהם שיפרש כמובן מפרש"י שלפנינו להעמיד הטפח באלכסון אלא שהטפח עומד בשוה בא' מן הצדדים או מצד מערב או דרום וממקום שכלה הטפח ימשך חוט באלכסון עד סוף הדופן הארוך שכנגדה והנראה דברי התוס' לשיטת בעל המאור דמעמידו נגד היוצא שמעמידו בסוף דופן האחת שיהא נראה דופן קצרה נגד ארוכה והקשו לו רב כהנא ורב אסי דאף אם ירחיק הטפח מהדופן יהיה הטפח הזה נראה כדופן ע"י ראש תור באלכסון נגד סוף דופן הארוכה שכנגדה וע"ז יפול קושית התוס' שפיר דאתי אוירא דהאי גיסא כו' ואפשר עד"ז ג"כ לפרש"י שלפנינו דתקשי לו דא"צ להעמידו בסוף הדופן האחד שיהא נראה כדופן קצרה נגד הארוכה דאף אם ירחיק מן הדופן ויעמידנו במערב בשוה לסוף דופן צפונית באלכסון נגד סוף דופן מזרחית יהיה נראה כדופן ובמקצוע צפונית מערבית כו' דנקט רש"י לאו ממש במקצוע אלא לפי שהוא שוה לדופן היוצא בקרן צפונית מערבית ואינו נוטה אלא באלכסון לסוף דופן היוצא בקרן מזרחית דרומית מקרי שפיר שהוא עומד במקצוע צפונית מערבית כזה* וכן להפך אם יעמידנו בדרום בשוה לסוף דופן מזרחית כזה * ולפ"ז יפול שפיר ג"כ קושיית התוס' דאתי אוירא דהאי גיסא כו' אבל לפי בעל המלחמות וכן לפ"א שכתב הערוך אדרבה יהיה נגד ראש תור דהיינו שיעמידנו בסמוך לדופן אחת ולא יפול בו קושיית התוס' כלל ודו"ק היטב:

בד"ה ואלו סוכה דשבת כו' נהי דמדרבנן אסור מדאורייתא מיהא מותר כו' עכ"ל פי' דאע"ג דמדרבנן אסור כיון דמדאורייתא מותר משום מצות סוכה התירו לטלטל ואליבא דר"י דמבוי מפולש הכשרו בלחי וכ"כ הרא"ש וכה"ג כתבו התוס' גבי פסי ביראות דמשום מצות סוכה התירו לטלטל וק"ל:

דף ז:

תוס' בד"ה סיכך ע"ג מבוי כו' וי"ל כו' ומיירי כגון שסיכך לצד הלחי ולפנים כו' לא סיכך כו' עכ"ל אך ק"ל בשמעתין אהך סוכה דע"ג מבוי דאיירי בסוכה מפולשת מאי קאמר דאילו סוכה דעלמא בעי טפח שוחק כו' הא ר' סימון דמסיק הכי לעיל דבעינן טפח שוחק היינו דוקא בב' דפנות כהלכתן דעריבן אבל בסוכה העשויה כמבוי מפולש בעינן פס ד' והכי הל"ל דאילו בסוכה דעלמא בעי פס ד' כו' ולולי דברי התוס' יש לפרש הך דסיכך ע"ג מבוי שיש לו לחי דמיירי נמי בכה"ג שהמבוי סתום מג' רוחות וסיכך חצי רוחב המבוי מצד אחד בכל האורך מראשה מצד הלחי עד סופה צדה הסתום דהשתא הוי שפיר הכשרה בטפח שוחק שהרי יש לו ב' דפנות דעריבן ודו"ק:

בד"ה מחיצה היא וקרייה רחמנא כו' ותדע דכולהו מודו דלא בעינן כו' עכ"ל עיין במהרש"ל ודבריו דחוקים מצד עצמם ואין להאריך בהם דבהדיא כתב המרדכי בשם ראבי"ה דלר' יאשיה נמי בעינן למחיצות פסולת גורן ויקב כסכך אבל ביאור דבריהם דכולהו מודו כו' היינו כולהו תנאי דלעיל דנפקא להו מחיצות מבסוכות דהא אנן ע"כ דסבירא לן למדרשא מסורת או המקרא למחיצות מבסוכות כחד מהני תנאי ואפ"ה אית לן דלא בעינן למחיצות פסולת גורן ויקב אלא ע"כ היינו משום דלא דרשינן ליה אלא מיתורא אבל ר' יאשיה דדריש ליה ממשמעותיה דקרא ודאי דבעי נמי למחיצות בפסולת גורן ויקב כמ"ש המרדכי וכ"נ מפרש"י לקמן במתני' דחבילי קש כו' ע"ש:

בד"ה כולהו ס"ל כו' ש"מ דרגיל לעשות סוכתו דירת קבע עכ"ל מובן מדבריהם דר"ל דמהא דמכשיר למעלה מכ' מדייק תלמודא דבעינן דירת קבע דוקא ואין זה מדויק דנהי דמכשיר למעלה מכ' דהוה דירת קבע אינו מוכרח למימר דלא מכשיר נמי בדירת עראי ובאשר"י הביא דברי התוס' ול שנא ש"מ דרגיל לעשות כו' אינו שם ולא נחתי התוס' הכא להך מלתא אלא דר"ל דמהך מלתא דמדייק תלמודא למאן דאית ליה לרבנן דבעינן דירת עראי דר' יהודה סבר דירת קבע בעינן כיון דמכשיר למעלה מכ' ה"נ איכא למימר השתא דלית להו לרבנן דירת עראי בעינן מ"מ הא ר' יהודה מכשיר למעלה מכ' דהוי דירת קבע ודו"ק:

בד"ה העושה סוכתו כו' ולא מסתבר כלל דאלא מעתה ליפלגו בסוכה כו' עכ"ל לכאורה שבאו לדחות בזה תירוצם דלעיל כיון דבהך סברא דניידא תליא פלוגתייהו א"כ נימא דבהך סברא לחוד פליגי וקשה דאימא דקושטא דמלתא הכי הוא ויש ליישב דאי הוה פליגי בהך סברא דניידא לחוד לא הוה הך פלוגתא דבראש העגלה דומיא דבראש הספינה כדמפרש תלמודא ועוד נראה לפרש דמילתא באנפי נפשיה מסברא קאמרי דלא מסתבר כלל לפרש (דאלא מעתה) בההיא דראש העגלה דלא פליגי אלא בהך סברא דניידא לחוד כנראה מפרש"י דשמעתין:

דף ח.

גמ' א"ל מר קשישא כו' ג' גברי בתרתי אמתי יתבי כו' יש מקשים לפום הך סברא מצינן לאשכוחי שפיר בשיעור מצומצם ובתריסר בעיגולא כדבעי למימר מעיקרא דכיון דג' גברי בב' אמות יתבי ה"ל שיתסר ואתה מוצא בתוכו ה' אמות ושליש על ה' אמות ושליש ור"י מקום גברי לא קחשיב הוציא לך ד"ט לכל צד נמצא דאינו רחב אלא ד' על ד' דהוא תריסר בעיגול' ונראה דקושיא זו ארכביה אתרי רכשי דמאן דאית ליה ג' גברי בב' אמות יתבי לית ליה מקום גברי לא קחשיב ומאן דאית ליה מקום גברי לא קחשיב לית ליה ג' גברי בב' אמות יתבי ועוד הא דסגי בתריסר בעיגולא אינו אלא לפי סברת המקשה דמעיקרא דד' אמות על ד' אמות ודאי משמע בריבוע אך קשה למאן דאית ליה דמצינן למימר דג' גברי בב' אמות יתבי מכ"ש דמצינן למימר דד' גברי בג' אמות יתבי שזאת הסברא יותר קרובה לגברא באמתא יתיב וא"כ ה"ל תמני סרי ולחומרא לא דק וי"ל מאן דאית ליה ג' גברי בב' אמות יתבי ד' חומשין חשיבא ליה פורתא ולא דק אבל ו' חומשין חשיבא ליה טובא וק"ל:

דף ח:

תוס' בד"ה ריבועא דנפיק מגו כו' ודבר תימה הוא זה מה ענין זה אצל זה כו' עכ"ל ר"ל דלפי האמת דלענין המקום נאמרו הדברים ודאי יתיישב שפיר רביע ופלגא בגוונא חדא דקיימא אריבוע חיצון כמבואר בתוס' לקמן אבל השתא לפי הטעות לענין אורך חוט המקיף לא יתיישב בכה"ג דקאי רביע ופלגא אריבוע חיצון דמה ענין זה דריבוע פנימי הוא פלגא מריבוע חיצון גבי הא דמייתינן ליה הכא לענין ריבוע דנפיק מגו עגולא מה הוא ודו"ק:

בא"ד וא"ת והלא ריבוע של ז' על ז' אם תעשה עיגול כו' עכ"ל לפום קושייתם לכאורה לא הוו צריכי בציורם לעיגול אלא שיעמוד רבוע פנימי לאלכסונים של רבועים כציור שכתבו לעיל בד"ה כל אמתא ברבוע כו' אלא דהכא לא נחתי אלא לאוכוחי דרבוע דנפיק מגו עגולא דאינו פלגא של חיצון ולפי ציורם בעיגול לא תצטרך להעמיד רבוע פנימי לפי אלכסונים של רבועים דבכל גוונא שיעמוד בתוך העיגול ויגיעו ארבע זויותיו עד העיגול ה"ל רבוע פנימי ה' על ה' ודו"ק:

בד"ה ותהוי חצונה כו' והא דלא משני התם במנחות כו' פטורה לגמרי כו' עכ"ל אפירכא דשמעתין נמי דלא משני פטורה במזוזה מדאורייתא צ"ל הכא דפטורה לגמרי משמע והתוס' כתבו כן אההיא דמנחות משום דעיקר קושייתם ליש דמחלקין בין בית לגינה לא יפול אלא אההיא דמנחות:

דף ט.

בד"ה מנין לעצי סוכה כו' ור"ת מפרש דעצים של כדי הכשר סוכה כו' עכ"ל הרא"ש כתב לפר"ת האי דאסירי עצי סוכה היינו דוקא הסכך אבל עצי הדפנות שרו ודלא כהרמב"ם כו' עכ"ל והתימה ממנו דבהדיא כתבו התוס' בפרק המביא לפר"ת דעצים כדי הכשר סוכה היינו ב' דפנות ושלישית טפח כו' והיינו כדברי הרמב"ם:

בד"ה ההוא מבעי ליה למעוטי גזולה כו' ועוד דבפרק מרובה דריש רבא בהדיא דיאוש לא קני מדכתיב קרבנו ולא הגזול כו' עכ"ל דבריהם [א] תמוהים דמלתא דרבא ודאי אינו מוכרח דהא רבה פליג התם ואית ליה דיאוש קני ומוקי קרבנו ולא הגזול בגזל קרבנו דחבריה אבל ה"ל לאתויי מלתא דעולא גופיה דדריש בהדיא התם דיאוש לא קני דגזול דומיא דפסח וכ"ה בתוס' ר"פ לולב הגזול ועיין עוד שם:

בפרש"י בד"ה ב"ש פוסלין כו' כיון דשואלין בהלכות החג קודם לחג ל' יום כו' עכ"ל בפרק קמא דפסחים יליף לה מקרא דשואלין בהלכות פסח קודם לפסח ל' יום ואפשר דילפינן הלכות חג מפסח בשום דרשא ואינו דומה דב"ה הכא לית להו הא דשואלין דבהא לא פליגי אב"ש ומכאן תשובה לב"י בא"ח ריש הלכות פסח שהבין הא דשואלין ל' יום קודם היינו דוקא בפסח ולא בחג:

דף ט:

תוס' בד"ה הא קא מצטרף כו' וכה"ג הוי מצי לאשכוחי שתיהן פסולות כו' אלא דמשכח לה שפיר כו' עכ"ל הא ודאי אם נפרש דמצטרף סכך פסיל אפילו בתחתונה צלתה מרובה

טפי מצינן לאשכוחי שתיהן פסולות אפילו בתחתונה צלתה מרובה אלא דבעי לומר אף לפי שיטתם לפי גירסא זו ה"מ לאשכוחי שתיהן פסולות בכה"ג ולאפוקי לגירסת ר"ת דאפילו בכה"ג לא מצינן לאשכוחי שתיהן פסולות:

בא"ד ור"ת מפרש כו' סבר כמאן דליתיה כו' ועוד דמהאי טעמא המ"ל שתיהן כשירות איצטריך ליה כו' עכ"ל לפי לשון רש"י דסבר כמאן דליתיה כו' לכאורה אין זה דומה דבחמתו מרובה סבר כמאן דליתיה דלאו סכך הוא אבל בההיא דשתיהן כשירות דעליונה צלתה מרובה וסכך מקרי אמאי לא תפסל למעלה מכ' גם התחתונה ועוד דע"כ הוא צריך להההוא סככה דלמעלה מכ' כיון דהתחתונה חמתה מרובה וסכך דידה כמאן דליתיה ומהיכא תיתי לן למגזר בדקיימו תרוייהו בתוך כ' משום הך דקיימא עליונה למעלה מכ' דאטו נפסול כל סוכה אפילו בתוך כ' מהאי טעמא דשמא יכשר נמי למעלה מכ' ונראה לפרש דבריהם לפי שיטתם דלעיל דההיא דתחתונה כשרה ועליונה פסולה מיירי בשאין התחתונה צלתה מרובה אלא בצירוף סכך עליונה וא"כ ע"כ לית לן לפרושי הך גזירה כפרש"י דמדחזי לעליון דחמתה מרובה סבר כמאן דליתיה דמי דהא ע"כ צריך להההוא סככה כיון דהתחתונה נמי צלתה אינו מרובה אלא בצירוף סכך עליונה אלא דע"כ אית לן לפרושי הך גזירה הכי דנגזור למפסל תחתונה בשאין צלתה מרובה אלא ע"י צירוף סכך עליונה משום דזמנין דקיימא עליונה למעלה מכ' ולא מסיק אדעתיה למיחש אתחתונה משום צירוף פסול עם כשר דיסבור כיון דמקצתן בתוך כ' יצטרף לו אף מה שלמעלה מכ' להכשירו וא"כ מהאי טעמא גבי שתיהן כשירות נמי איכא למימר הכי דאם נכשיר בדקיימו תרוייהו בתוך כ' גם התחתונה ע"י צירוף סכך העליונה זמנין דקיימא עליונה למעלה מעשרים ולא מסיק אדעתיה למיחש אתחתונה משום צירוף פסול עם כשר דיסבור כיון דמקצתו תוך כ' יצטרף לו אף למעלה מכ' והדברים ברורים למבין:

בא"ד וגריס ר"ת תחתונה כו' מ"ד ליצטרף סכך פסול כו' קמ"ל דכה"ג לא חשיב סכך פסול כו' עכ"ל ומשמע ליה אפילו בשאין צל תחתונה מרובה אלא מחמת הפסול דאי דבלאו סכך הפסול צלתה מרובה א"כ מאי למימרא וכמ"ש התוס' לעיל אמתני' דהכא וק"ל:

בד"ה בסכת ואפילו למ"ד יש אם למקרא מודה כו' עכ"ל מה שיש לדקדק אדבריהם עיין לעיל:

בפרש"י בד"ה מאי למימרא למה כו' ש"מ מהכא כו' ואומר רבי דזהו השיעור כשהקנים ואויר שביניהן בשוה כדאמרינן כזוזא מלעיל כו' עכ"ל מהאי טעמא דכזוזא מלעיל כו'

אדרבה פסלינן סוכה דשוה סככה ואוירה מלמעלה לפ"ה בפרק הישן והיינו משום כיון דסככה ואוירה שוה מלמעלה הרי לפנינו למטה אוירה נראה יותר אבל סכך פסול וסכך כשר שלא נראה לפנינו למטה איזה מהם יותר אדרבה אית לן למימר בסכך פסול שסיכך בתחלה לא סיכך אלא המועט שהרי אוירה נראה יותר למטה וא"כ כי סיכך בתר הכי בסכך כשר כל אותו האויר שהיה נראה למטה סיכך והרי סכך הרוב והיינו מתני' דמקרה סוכתו בשפודין כו' דמכשרינן בשיש ריוח כמותן לפ"ה לקמן דלא מוקמינן ליה במעדיף אלא לרב הונא בריה דרב יהושע אבל לרב פפא ניחא בלאו הכי ומיהו מלתא דרב פפא גופה דמכשיר בפרוץ כעומד קשה לפ"ה לקמן בפ' הישן כמ"ש התוס' שם וע"ש ברא"ש שכתב יישוב לזה ודברי מהרש"ל בזה אינם מובנים ואין להאריך ושוב בא לידי פרש"י ישן כתוב על קלף וראיתי שכל זה מן וש"מ מהכא כו' עד כל לשון חבטה שבתלמוד כו' אינו מפרש"י אלא שהוא גליון וק"ל:

דף י.

בד"ה וקיימא עליונה בתוך כ' לגגה של תחתונה כו' עכ"ל לאו דוקא נקט הכי דבדקיימא נמי עליונה בתוך כ' לארץ נמי הוי דינא הכי כפרש"י לעיל אלא לרבותא נקט הכי דאפילו בכה"ג העליונה כשרה וק"ל:

תוס' בד"ה פירס עליה סדין כו' אבל אם יש צלתה מרובה מחמתה כשרה ואין הסדין פוסלתה והיינו כמו שפרש"י לעיל כו' עכ"ל נראה מדבריהם דאף בשצל הפסול נמי מרובה מחמתה דומיא דסדין כשרה כיון דצל הכשר נמי מרובה מחמתה והיינו טעמא כדפי' לעיל דכי שקלת ליה לפסול אכתי צלתה מרובה אבל לפ"ז קשה מאי קא קשיא להו לעיל מהא דקפרכינן הא קא מצטרף סכך פסול כו' והא דלא משני כגון דבלאו פסול צלתה מרובה כו' עכ"ל הא ליכא לאוקמי הכי דא"כ אף בצל האילן נמי מרובה תכשר כמו בסדין דהכא יש לחלק דלעיל באילן דקדם לסכך כשר כיון דקדם האילן שהוא סכך הפסול וצלו מרובה לא מהני בתר הכי צל סוכה אף בשצלתה נמי מרובה אבל הכא דקדמה סוכה לסדין כיון דסככה כהלכתה שצלתה מרובה שוב אין נפסלת ע"י סדין וכן חילק הר"ן לפר"ת בענין זה ע"ש:

אהובי אחי בדבריך עיינתי והנה תלית דבריך באילן שתחתיו סוכה שבאו לפוסלה מבסוכת תשבו תיפוק ליה משום פסול מחובר ובזה ראית לדחות פריב"א ואם כדבריך הוא למה לא הביאו התוס' זאת הראיה לדבריהם דכשהסוכה צלתה מרובה מחמתה לא תפסול משום צירוף סכך פסול דאל"כ ל"ל בשמעתין טעמא דבסוכת תשבו בסוכה

שתחת האילן עד שהוצרכו להביא ראיה מההיא דהמקרה סוכתו בשפודין כו' ומההיא דר"פ בהוצין יורדין לתוך כ' כו' אבל כיון דמתני' מיירי באילן שצלתו מרובה דומיא דבית ואימעיט נמי מבסוכת תשבו נקטו ליה הכי בהך ברייתא אגב סוכה שתחת סוכה מתניין ומיהו אית בהו נמי פסול אחר והשתא אין כאן מקום לדחות פריב"א אמנם במה שבאת לחלק לשיטת התוס' דהיכא שהסדין בתוך י' לשמואל דליכא כאן אלא פסול סדין כשהצל הכשר מרובה לא יפסל אף כשהצל הפסול גם הוא מרובה משא"כ באילן דמשום פסול בסוכת תשבו נגעו בה למעלה מי' וכיון שצל האילן מרובה אף בשצל הסוכה גם כן מרובה פסולה אמת הן הן הדברים ראוים הן ליכתב לפי הדין אבל אינן עולין יפה לפי הסוגיא לחלק בזה ולתרץ קושייתי דאכתי איכא למימר דאטו הא דהעושה סוכתו תחת האילן ובית דוקא בלמעלה מי' אייריי לשמואל דהא סתמא קתני פסולי דאילן ובית והני אמוראי לא פליגי אלא כמה יהא בין סוכה לסוכה ולא קאמרינן נמי וכמה יהא בין אילן ובית לסוכה משום דבהני בכל גוונא קתני פסולי דידהו דבפחות מי' נמי פסול באילן משום מחובר וכן בבית בלאו פסול [סוכה תחת סוכה] וא"כ הדרא קושייתי לדוכתיה דלא ה"מ לשנויי לעיל דמיירי בצלתה מרובה דא"כ אף כשצל האילן מרובה נמי תכשר היכא דאין האילן למעלה מי' כמו בסדין דהכא אבל סברא זו שכתבתי לתרץ קושייתי וכמ"ש הר"ן היא מפורשת ממשמעות המשנה דהעושה סוכתו תחת האילן משמע שהאילן קדם ופירס עליה סדין משמע שהסוכה קדמה ואין זה (אסור) [חסר] מדבריהם ולא כתבו כמו שפירשתי לעיל אלא בהא דאין מצטרף סכך פסול בשהכשר צלתה מרובה ומיהו אינו דומין לגמרי דלעיל אין מצטרף אלא כשאין צל הפסול מרובה כיון שהפסול קדם אבל הכא אף בשהצל הפסול מרובה אין מצטרף כיון שהכשר קדם ואל יקשה לך לפי סברתי ג"כ הרי כתב הטור דל"ש אם האילן קדם או הסכך קדם וכמ"ש גם הר"ן בשמו התוס' אזיל בכל האי ענינא לדעת ר"ת בשמעתין ועיין בב"י סימן תרכ"ט שכתב ויש לתמוה על רבינו שפסק כפר"ת דהא דפסלינן פרס עליה סדין כו' ובסי' תרכ"ו כתב ל"ש אם האילן קדם כו' עכ"ל דברים אלו מסכימים ממש לדברי אבל לדבריך אין כאן מקום תמיה ולא ה"ל להשמיט א' מהפוסקים מלהזכיר לפלוגי בסוכה שתחת אילן ובית דיש חילוק בין אם האילן למעלה מי' או לא וז"ל הטור ואם האילן צלתו מרובה מחמתו פסולה בכל ענין אף אם הסוכה צלתה מרובה עכ"ל הרי לך שלא חילק ובכל ענין פסול וק"ל:

דף י:

בד"ה עד כו' והיכא דמקלע שבת במוצאי יו"ט של חג נוהגין כו' עכ"ל ר"ל לפי שיטתם דלית לן למימר מגו דאתקצאי מחמת יום שעבר לית לן למיסר נמי הכא דאי איתרמי ליה סעודתא בין השמשות כו' לא שייך הכא ועיין בתוס' פרק המביא וק"ל:
גמ' הנ"מ מדקתני סיפא הא למה זה דומה לעומד בבית כו' ובית ודאי אע"פ שאינו גבוה י' כיון דקביע כו' ומיהו שפיר קאמר הנ"מ כיון דקאמר הא למה זה דומה כו' לבית סתם קמדמי ליה שהוא גבוה י' דלכמה מילי לא חשיב בית אלא בגבוה י' אבל להך מלתא דהכא ודאי בבית אע"פ שאינו גבוה י' דלאו בבית תליא מלתא דהכא אלא באהלא וכיון דקביע אהלא הוא דלא גרע מקינופת ודו"ק:

דף יא.

תוס' בד"ה אי קביעי להוי כו' מ"מ לא חשיב גג כיון דאין גבוהין י' ובשניהם אית ביה חדא לריעותא כו' עכ"ל אין דבריהם מובנים במה שאמרו ובשניהם אית ביה חדא לריעותא דאדרבה מהאי טעמא לית לן למפסל נקליטין באינן גבוהין י' דהא אית ביה תרתי [לטיבותא] ועוד כילה מאן דכר שמיה וראיתי בגמרא מאבא מורי ז"ל שהגיה בכאן להקדים המאוחר ולאחר המוקדם ונקליטין במקום כילה וכצ"ל אי קביעי להוי כקינופת אע"פ שזו יש לה גג וזו אין לה גג ובשניהן אית ביה חדא לריעותא דנקליטין אין לה גג וגבוה י' ובקינופת יש לה גג ואינה גבוה י' מ"מ לא חשיב גג כיון דאין גבוהים י' עכ"ל ובזה יבואו דבריהם על נכון בלי גמגום וק"ל:

דף יא:

בד"ה דשלפינהו שלופי ק"ק דהא מפרש טעמא כו' וי"ל אסמכתא כו' עכ"ל קצת נראה דלא הוי גרסי בגמרא דשלפינהו שלופי דלא מינכרא עשייה דידהו דהשתא ודאי שפיר קאמר טעמא משום תעשה כו' וק"ל:
בד"ה והכא במילף לולב מסוכה קמיפלגי והא דאפלגו בעבר וליקטן כו' עכ"ל למאי דסברו מעיקרא דפליגי אי אמרינן דלקיטתן זו היא עשייתן נמי צ"ל כן אלא דסמכו דבריהם אמסקנא דפליגי בע"א ודו"ק:
בד"ה מקיש סוכה לחגיגה הכא מייתי קרא דחג הסוכות תעשה לך ולעיל דאסרינן עצי סוכה כו' עכ"ל אע"ג דמקרא דחג הסוכות תעשה לך נמי דרשינן מיניה לעיל לב"ש דבעינן

סוכה לשם חג ולב"ה לעושין סוכה בחש"מ מ"מ היקשא דמה חגיגה כו' לא דרשינן לעיל מהאי קרא וק"ל:

דף יב.

בפרש"י בד"ה אמר לך רבי יוחנן כו' וגבי חוטט בגדיש כו' אבל נענע כשר דהא אסיק כו' עכ"ל הוכרח לפרש לדברי המתרץ דנענע כשר בחוטט בגדיש ולא ניחא ליה לפרש דסברת המקשן קיימא דאית ביה נמי גזירת אוצר אלא דר"י מפרש לה משום תעשה ולא מן העשוי דלישנא דאינה סוכה משמע דאורייתא כדמסיק דא"כ אכתי תקשי לתנא דמתני' אמאי לא קתני בהדיא דחוטט בגדיש נמי משום גזירת אוצר כדקתני בהך דהכא מיהו בהך דהכא לא תקשי ליה אמאי לא קתני בה נמי משום תעשה ולא מן העשוי כדקתני בהך דחוטט בגדיש דאיכא למימר דלרבותא נקט בהך דהכא דאית ביה נמי משום גזירת אוצר משא"כ בהך דחוטט בגדיש דלית בה אלא משום תעשה ולא מן העשוי ודו"ק:

דף יב:

תוס' בד"ה באניצי פשתן כו' לכן נראה דאניצי פשתן ודאי לאו טווי הוא כו' וה"ה כשאין טווי מדרבנן כדקאמר רשב"א חוץ מפשתן כו' עכ"ל יש לדקדק כיון דהוה ניחא ליה לפירוש הערוך דאניצי טווי הוא דרשב"א נמי מצי איירי בטווי כמו שפי' ר"ת א"כ אף לפי דרכם דאניצי דהכא באינו טווי כמו שהוכיחו מתוך שמעתין מ"מ אניצי דר' יהודה ע"כ כפי' הערוך בטווי אמאי לא נימא דרשב"א בטווי קמיירי וי"ל כיון דאשכחן הכא באניצי דאינו טווי דאין מסככין בו מדרבנן לשיטתם ניחא להו לפרש חוץ מפשתן דקאמר רשב"א כמשמעו אפילו אינו טווי אין מסככין בו מדרבנן וק"ל:

בא"ד והא דלא קאמר רשב"א וסומכוס ור"מ כו' עכ"ל ולפר"ת ניחא דרשב"א בטווי קמיירי ואמרו ד"א לגבי סיכוך הוא ור"מ לא איירי כלל בסיכוך אלא בטומאת נגעים ולאו הא בהא תליא והא דקאמר כי האי תנא ואייתי מדר"א מטומאת נגעים קאמר דקאמר סומכוס מפני שמטמא בנגעים וק"ל:

בא"ד דליכא למימר דחוץ מפשתן דקאמר רשב"א בבגד פשתן כו' דבההוא נמי ה"ק כל היוצא כו' חוץ מן היוצא מן הפשתן עכ"ל ר"ל דהשתא מלת פשתן כמשמעו נמי לגבי שלש על שלש והיוצא מן הפשתן היינו בגד וצ"ע דא"כ לגבי סיכוך נימא נמי הכי כל היוצא מן הפשתן דהיינו בגד וכרבנן וי"ל דמ"מ מדלא קאמר בהדיא חוץ מבגד פשתן או

היוצא מן הפשתן משמע דבפשתן גופיה נמי איירי ולא ביוצא ממנו ולגבי סיכוך וכה"ג כתבו התוס' אמלתא אחריתא בפ' ב"מ בד"ה רשב"א ותנא דבי כו' ע"ש:

דף יג.

בד"ה משום דשכיחן באגמא כו' מ"מ מודה ליה לרבא כו' מכשירין עיזי דבאלא כו' עכ"ל דאוקימתא דאביי לא הוזכרה שם אע"ג דאוקימתא דרבא נמי לא הוזכרה שם אית לן למימר טפי דאביי מודה התם לרבא ולא דרבא מודה לאביי התם דכיון דאיכא למימר שנשתנה שמן קודם מ"ת לא ה"ל לאביי לאשתמוטי מלמימר התם דלא נשתנה שמייהו כדקאמר הכא ובפ' א"ט אבל דרבא ודאי נמי שייכא התם וק"ל:
בד"ה וגרדומיו בכל שהוא כו' א"נ משום אזוב דמצורע איצטריך עכ"ל דהמשנה אינה שנויה אלא לגבי אזוב דפרה ולא ניחא להו דמשום אזוב דפסח מצרים איצטריך דלא שייך למימר גרדומי אזוב כשרין אפסח מצרים דמאי דהוה הוה וק"ל:

דף יג:

בד"ה ירקות שאמרו כו' כדאמרינן פ' לא יחפור כו' או שעלו מאיליהן בחלון ממעטין עכ"ל ודוקא לגבי מיעוט חלון קאמרינן התם דעלו מאיליהן שהוא מחובר ממעט דלגבי אהל למעלה בארובה אין חוצץ המחובר מפני שהרוח מנשבו כך תירצו שם בשם ר"ת ומיהו לענין תלוש שפיר מייתו הכא מהתם מדממעט בחלון חוצץ ה"ה נמי באהל דבתלוש ליכא לפלוגי בין מיעוט חלון בין חציצת אהל וק"ל:
בד"ה אם פסולת מרובה כו' כדמוכח בתר הכי דפריך אי הכי מ"ט דרבנן דמה שמניחין ע"ג כו' עכ"ל ואפילו למאי דמסיק שבסוף דהוי שינוי מעשה דהיינו בידות אבל בראשי השיבולין לא נעשה בהן שינוי ממש ואע"ג דהך פירכא אי הכי מ"ט דרבנן נמי אידות קאי מ"מ מייתינן שפיר ראיה מיניה דהנחה ע"ג סוכה לא מקרי שינוי מעשה וק"ל:

דף יד:

גמרא ל"א בשלמא לשמואל כו' אלא לרב בשלמא לר"מ כו' אלא לר"י כו' לכאורה נראה לפרש דלשמואל ניחא ליה לר' יהודה לאשמועינן דאין מצטרפין אפילו ביש בהן ארבעה לד"א מן הצד אבל הוא דחוק דכיון דאסור לסכך בהן כל הסוכה ה"ל כסכך פסול ואמאי אין מצטרפין לד"א כמו פחות מד' לר"מ דמצטרפין משום דאין ראוי לסכך בהן כולה דבהא ודאי לא פליגי ואינו דומה לפלוגי לר"י בין סכך פסול משום גזירת תקרה ובין שאר סכך פסול כדמוכח לקמן דאין לחלק בזה וע"כ נראה לפ' דלשמואל ניחא משום

דאיכא למימר דנקט ר"י אין מצטרפין בשאין בהן ד' משום הודאתו לר"מ ביש בהן ד' דמצטרפין דאסור לסכך בהן כולה וניחא לדרכנו דנקט מאי מצטרפין לר"י במקום אין מצטרפין דקאר"י וק"ל:

תוס' בד"ה מצטרפין לד"א ולר"י אין מצטרפין דאפי' מכוסה כולה בהן כשרה עכ"ל הא ודאי דלמאי דקאמר לשמואל ניחא מצטרפין בד' נמי כן הוא דלר"י אין מצטרפין משום דמכוסה כולה כשרה אלא דכוונתם הכא ליישב ולומר דהאי לישנא קמא לא חש למפרך לרב אליבא דר"י מאי אין מצטרפין כדפרכינן ללישנא בתרא משום דר"י ה"נ קאמר [לר"מ] אין מצטרפין משום דאפילו מכוסה כולה בהן כשרה ודו"ק:

בפרש"י בד"ה הפכן על צידיהן נסרים שיש בהן ד' כו' שהוא פחות מג' עכ"ל מהך ברייתא דמייתי סייעתא קתני נסר שהוא רחב ד' טפחים אע"פ שלא הכניס לתוכה אלא ג' טפחים ורש"י דקדק לפרש בפלוגתייהו בפחות מג' משום דלהוי מתוקמא פלוגתייהו ככ"ע כמ"ש התוס' ומש"ה נקט שיש בהן ד' משום דר"י ונקט על צידן פחות מג' משום דר"מ ובריייתא דקתני בה שהוא רחב ארבע ועל צידן הוא שלש אליבא דר"י מתנייא ודו"ק:

בד"ה ושאינה מחזקת כדי ראשו ורובו ושלחנו גרסי' ול"ג אלא עכ"ל וכצ"ל וכ"ה בספרים מדויקים:

גמ' הב"ע דאנחה אפומא דמטללתא דעייל ג' [לגיו] ואפיק חד כו' וצ"ל דמיירי בסוכה קטנה דאין שיעור ז' לסכך כשר לחוד דאי נשאר בכשר לצד דופן אמצעית שיעור סוכה ודאי דהסוכה כשרה וכן מצאתי בדברי בעל המאור אבל פרש"י מגומגם לפ"ז שפירש שאין שם דופן דלפקיה מיניה ע"י דופן עקומה דהא אין כאן דופן כו' עכ"ל דהא א"נ הוי שם דופן ונפקיה ע"י דופן עקומה הסוכה פסולה כיון דלא נשאר שם שיעור סוכה וק"ל:

דף טו.

שם א"ה אימא סיפא ר"מ אומר נוטל כו' אבל אי הוה קאמר ר' יהודה לב"ש מפקפק ונוטל הוי ניחא ליה סיפא רמ"א כו' דאליבא דב"ה פליג ר"מ אר"י דר"י קאמר לב"ה או מפקפק או נוטל ור"מ קאמר לב"ה דוקא נוטל אבל השתא דב"ש נמי נוטל דוקא קאמר א"ה אימא סיפא רמ"א כו' וק"ל:

שם ולרב יהודה אמר רב דאמר סככה בחצין זכרים כו' הכי מפרש רב בהדיא מתני' דלעיל דפליגי בנסרים שיש בהן ד' משום גזירת תקרה וה"ה דה"מ למפרך הכא בפשיטות אלא דניחא ליה למפרך ממימרא דרב במלתא דדינא ועוד דהך מימרא מוקדמת וליכא

למימר דאליבא דר"י קאמר הכי דאי הוה פליגי בהכי לא הוה איצטריך ליה לאשמועינן האי דינא דודאי ר"מ ור"י הלכה כר"י מסתמא וק"ל:

תוס' בד"ה פרוץ כעומד כו' ואין לומר דשמעתין אפי' כמ"ד א"א וקרי פרוץ כעומד מחצה על מחצה כשדומה לנו שהם שוים כו' משום דשמא שייר רובא עכ"ל ולפום ריהטא טפי ה"ל לאקשויי בפשיטות מאן דשרי אמאי שרי ושמא שייר רובא דליכא למימר דנחתי הכא להך סברא שפי' לקמן דאיכא שני צדדים להיתר משום דאימר עומד מרובה ואת"ל שוין כו' דא"כ מאן דאסר נמי שפיר קאמר משום גדור רובא דהשתא אסור בשוין וה"ל ב' צדדין לאיסור ואל"ה ה"ל ב' צדדין להיתר וע"כ נראה דהכא לא נחתי אכתי להך סברא שפירשו לקמן דאפשר להיות שיהו שוין והוא מפי' הרא"ש בפ"ב דחולין אלא דהכא ר"ל דא"א לצמצם ולהיות שוין אלא דקרי ליה פרוץ כעומד משום דדומה לנו שיהו שוין דהשתא ע"כ ליכא צד לאיסור אלא משום דשמא שייר דא"א להיות שוין וא"כ לא הל"ל משום דאמר רחמנא גדור רובא אלא משום דשייר רובא ודו"ק:

דף טו:

בא"ד פחות מד' אמות א"צ לחי אחר להתירו ד' אמות צריך לחי אחר להתירו וקאמר רב הונא כו' עכ"ל מתוספות פרק ב' דבכורות וק"ל:

בא"ד ומיהו קשה דמשמע דספיקא דאורייתא היה אסור כו' וא"כ היכי דייק בפרק ב' דבכורות מההיא דנמצא הרוג מכוון כו' עכ"ל לכאורה בלאו הכי תקשי להו בפשיטות מההיא דבכורות דהא איכא ב' צדדים בכל אחת שתביא עגלה שמא היא קרובה ושמא הן שוין ואפשר דהך קושיא ניחא להו משום דהך צד דשמא כ"א היא קרובה ליכא צד לחיובי בב' עגלות דיוצאין בעגלה אחת ע"י תנאי וכה"ג כתבו התוס' בפרק ב' דחולין ודו"ק:

בא"ד ועוד למאן דאסר פרוץ כעומד כו' וא"כ בההיא דלחי אפי' הוי ספיקא דאורייתא כו' עכ"ל למאן דשרי טפי ה"ל לדקדק כן דהא שרי בחד צד לאיסור ואם כן בההיא דלחי נמי אפילו הוי ספיקא דאורייתא תשתרי אלא דניחא להו לדקדק למאן דאסר דההיא דלחי אליביה אזלא כמ"ש התוס' לעיל:

בא"ד לא ממש בבת אחת בצמצום אלא כדפי' עכ"ל מתוס' דבכורות וכצ"ל:

בד"ה והא אפשר לצמצם כו' ומיהו קשה להאי פירושא דאינו דומה שיתבטל כו' עכ"ל כתב מהרש"ל בין לפרש"י ובין לפי י"ל שכתבו התוס' כו' עכ"ל וכ"ה הקושיא בהדיא לפרש"י בתוס' פ"ק דעירובין גם בקצת נוסחאות תוס' כאן כתיב ומיהו קשה להאי גירסא

והיינו בין לפרש"י בין לפי י"ל אך מ"ש מהרש"ל לאפוקי לפר"ת לק"מ שהוא מפרש אליבא דמ"ד מחצה על מחצה כשר וא"כ אין אנו צריכין שיתרבה סכך כשר כו' עכ"ל מובן מדבריו דלמ"ד פרוץ כעומד אסור אנו צריכין שיהיה סכך כשר מרובה לבטל הפסול לפר"ת ואין זה נכון [א] דהא למ"ד נמי פרוץ כעומד אסור נמי פרכינן הך פירכא לפר"ת כמ"ש התוס' בהדיא הכא ובפ"ק דעירובין אלא דאליבא דמ"ד פרוץ כעומד אסור נמי [אצ"ל] שיהא סכך כשר [מרובה] לבטל הפסול דהא תירוצא בנכנס ויוצא קיימא לפר"ת וקושיי' והא א"א לצמצם קושיא באנפי נפשיה היא לכולהו אמוראי כמו שפירשו התוס' לעיל והשתא נכנס ויוצא למ"ד פרוץ כעומד אסור מהני כמו מחצה על מחצה למאן דשרי פרוץ כעומד וא"צ כאן בכשר מרובה לבטל הפסול לכולהו אמוראי כמו לפרש"י למ"ד במעדיף וכן הוא באשר"י בהדיא לפר"ת וזה ברור ודו"ק:

בד"ה בארוכה וב' כרעים כו' מטה שהיתה טמאה כו' ודוקא כשכל המטה קיימת כו' אבל אם נאבד כו' עכ"ל וכל זה אליבא דחכמים דפליגי אדר"א אבל לר"א אפילו בכולה של אדם אחד שסופה לחברה אינה טמאה כל זמן שלא חברה ודברי מהרש"ל תמוהים [ב] שכתב לקמן בתוס' בד"ה מטה מטמאה כו' גם לר"א דה"מ כו' דומיא דנגנבה כו' אבל אם מפרקה אדעתא לחברה עוד פשיטא דלא סלקא טומאה כלל מינייהו נ"ל עכ"ל וא"כ הוא במאי פליגי ודו"ק:

דף טז.

בד"ה מטה מטמאת חבילה כו' ואם נטמאת הכרע נטמאת הקצרה כו' וחכ"א מטמאת אברים כו' ואם נטמאת הכרע היא טמאה ולא קצרה כו' עכ"ל ולפי זה נראה הא דקאמר בשמעתין קצרה וב' כרעים מטמאה אברים היינו לר"א אבל לחכמים הכרע לחודה נמי מטמאה וצ"ע דא"כ אמאי לא תקשה ליה לחכמים הכרע לחודה למאי חזיא ואפשר דתלמודא דבשמעתין לית ליה פי' התוס' למתני' אלא כפירוש ראשון שכתבו התוס' וק"ל:

בד"ה בין מלמטה בין מתוך אוגנו וי"ס שכתוב בהן בין מלמעלה בין מלמטה מתוך אוגנו כו' עכ"ל כצ"ל:

בא"ד ורב יהודה אומר למטה למטה מן המים למעלה למעלה מן המים עכ"ל וכצ"ל:

דף טז:

בד"ה מ"ד חד לבוד אמרינן כו' ושמא ס"ד לחלק ובין שתי לערב ואין להקשות כו' דלא התירו אלא *) בשיירא עכ"ל [כצ"ל] ע"ש:

בד"ה בפחות מג' סמוך כו' ועוד קשיא טפי דבב' פסין כו' וי"ל משום דאמרינן בספ"ק דעירובין דכל מחיצה שאינה של שתי וערב אינה מחיצה כו' עכ"ל והכי איתא שם דלר' יוסי ב"י בין בשתי בלא ערב ובין בערב בלא שתי אין נותנין ליחיד אלא בית סאתיים ולשיירא דהיינו ג' נותנין להן בית שש ולחכמים בין ליחיד בין לשיירא נותנין להן כל צורכן ולר"י בשיירא נותנין להן כל צורכן כחכמים וליחיד אין נותנין (להן) אלא בית סאתים כר' יוסי ב"י והלכתא כר' יהודה כדהדר רב נחמן ואוקים כו' וראינו גם משם לחלק בין שתי לערב דאמרי' הרי אמרו עומד מרובה על הפרוץ בשתי הוי עומד בערב מאי כו' והשתא מ"ש הא אמרי' התם דלא התירו אלא בשיירא היינו דניחא להו הכא אליבא דהלכתא כר' יהודה דלא התירו במחיצות שבת דרבנן ליתן כל צורכן בערב לחודיה אלא בשיירא ה"נ לא מהני ערב לחודיה במחיצות סוכה מיהו בשתי לחודיה אע"ג דלא התירו נמי ליתן כל צורכן אלא בשיירא במחיצות שבת מ"מ הוי מחיצה לגבי סוכה דבהא איכא לפלוגי בין שתי וערב וכדקתני סתמא דברייתא דמהני בסוכה קנה קנה פחות מג' אף בלא שיירא אבל לקמן גבי פס ד' כו' דמיירי בשתי ולא סגי ליה בב' פסין בכ"א חצי טפח ומשהו ע"כ שסתם דבריו דלא כסתמא דברייתא דמתיר בשתי לחוד בסוכה ולית לן לפלוגי כלל בין שתי לערב אלא משום דאמרי' ספ"ק [דעירובין] דכל מחיצה שאינה של שתי וערב אינה מחיצה כו' כמ"ש התוס' בסמוך והיינו כר' יוסי בר"י דלא התירו כל צורכן אף בשתי או בערב ומש"ה לא סגי ליה במחיצות סוכה בב' פסין בכ"א חצי טפח שסתם ר' אמי דבריו לכ"ע אף אליבא דר' יוסי ב"י אע"ג דלית הלכתא כוותיה אלא כר"י וכסתמא דברייתא דמתיר בשתי לחוד גבי סוכה ודו"ק:

דף יז.

בא"ד וליכא לשנויי הכא כדמשני התם דאתי אוירא דהאי גיסא כו' עכ"ל יש לדקדק דהא מסיק התם אפירכא דירחיק אמה ויעשה פס אמה ומחצה כו' דאה"נ וכולי האי לא אטרחוהו רבנן ובהכי ניחא דמיתרצן כל הפירכות בין פירכא קמייתא דיעשה פס אמה וירחיק ב' אמות וכו' ובין פירכא דבתר הכי ויעשה פס אמה וירחיק אמה כו' וא"כ ה"נ הכא לא אטרחוהו רבנן וי"ל דפירכא קמייתא ודאי לא מתרצא כיון דאין עושין אלא אויר אחד בין ב' פסים נקל הדבר לעשות משא"כ בפירכא בתרייתא דעושה ב' אוירין וב' פסין וכן נראה מדלא קאמר תלמודא אלא וכו' ודו"ק:

בא"ד דהכא כל הפחות מג' כלבוד דמי וה"ל כסתום כו' וע"ק טפי דבב' פסין שיש בכ"א חצי טפח ומשהו סגי כו' עכ"ל לכאורה שזה סותר מה שכתבו לעיל בדף ז' בעושה לו

טפח שוחק דקנה פחות מג' סמוך לדופן לא יועיל כו' ועוד דקנה מבטל ליה אוירא עכ"ל הרי לך בהדיא דאף בפחות מג' אמרינן אתי אוירא דהאי גיסא כו' ויש לחלק דגבי ההוא טפח קאמרינן התם דאוירא דהאי גיסא כו' ולא הוי כלבוד אבל במחיצה שלימה הוי שפיר כלבוד ולא אתי אוירא כו' וכה"ג חלקו התוס' לקמן לרבא דלית ליה לבוד ביש לה פצימין ע"ש ודו"ק:

בד"ה אויר פוסל כל הסוכה כו' ואפילו מה שיוצא לחוץ לגמרי כו' עכ"ל פי' היוצא לחוץ לגמרי היינו מה שכנגד האויר או הפסול לצד הפתח וכן נראה מלשון הרא"ש ע"ש וק"ל:

דף יז:

בד"ה ותני עלה הבגד כו' דוקא כסדר הזה לפי ששיעורן קרובין כו' עכ"ל אע"ג דשוו שעורייהו ליטמא מושב אין מצטרפין אלא בששיעורן קרובין והא דפריך אביי לרבה כיון דבסוכה קטנה שוו שעורייהו ליצטרפו אויר הפוסל בג' טפחים וסכך פסול הפוסל בד' אמות אין זה מקרי שיעורן רחוק כיון דליכא שיעור פסול אחר בין אלו ב' שיעורי פסול משא"כ בבגד ועור דאיכא שיעורא דשק בינייהו ודו"ק:

דף יח.

בפרש"י בד"ה אמאי כשירה בכל אחת מהנסרים כו' ואם גדולה היא אותם שחוץ לד' אמות פוסלות בה עכ"ל לכאורה יש כאן גמגום דל"ל לפסול אותן שחוץ לד' אמות משום דליכא למשרייה בדופן עקומה תיפוק ליה דאיכא בין פסל לפסל נסר הרחב ד' וחוצץ בין כשר לכשר וליכא הכשר סוכה במקום אחד וי"ל בדוחק דמשמע ליה דודאי המקשה ידע דאיכא לאשכוחי דיבואו ב' פסלין באמצע אלא דלא הוה ידע למימר דמיירי דוקא בח' מצומצמות דמשמע ליה דמיירי אף ביותר משמונה אלא דא"כ ליכא למשרייה בדופן עקומה הב' פסלים שבאמצע והמתרץ השיב לו דאיירי דוקא בח' מצומצמות דהשתא איכא למשרי שפיר הב' פסלים שבאמצע על ידי דופן עקומה וק"ל:

בד"ה שאין בה אלא ח' אמות מצומצמות לא פחות ולא יותר כו' עכ"ל אינן שוין דלא יותר ליכא לאשכוחי כלל אבל פחות איכא לאשכוחי בל"ב טפחים ולא קאמר לא פחות אלא למעוטי הפחות ממ"ח עד ל"ב וק"ל:

תוס' בד"ה סיכך על גבי אכסדרה כו' לפיכך נראה כי מעיקרא פליגי בסיכך על אכסדרה כו' דאורחא דמלתא למעבד צניעות קצת כו' עכ"ל כתב מהרש"ל נ"ל שהתוס' מפרשים בסיכך ע"ג אכסדרה שיש לה ב' מחיצות והיא עצמה הוי הסוכה וכן כו' עכ"ל והאריך

ע"ש ואף שלפום ריהטא נראה כדבריו ממ"ש דאורחא דמלתא למעבד צניעות כו' שהוא טעם לאכסדרה סתם דנקט שיש לה ב' דפנות כמין ג"ם משום דאורחא הכי הוא דלסוכה גופה לא הוו צריכי להאי טעמא דע"כ איירי ביש לה ב' דפנות דאי לאו הכי לא מהני לה פי תקרה כמו שהוכיחו לעיל ולקמן דלא מהני פי תקרה אלא ביש לה ב' דפנות אבל א"א לומר כן דאם כן הוויין המחיצות לאויר הסוכה עבידן שהאכסדרה היא הסוכה גופה ומאי קאמר ורבא אמר לך ע"כ לא קאמר רב התם כו' אבל הכא דלאו להכי עבידי ודוחק לפרש דה"ק דלאו להכי עבידי שלא לשם סוכה אלא לשם אכסדרה כיון דאויר האכסדרה הוא אויר הסוכה גופיה ועוד אי הוו התוס' מפרשין ליה הכי לא ה"ל לשתוק מלפרש כן לפי שיטתם ולא כפרש"י שפירש דפי תקרה לשם חלל אכסדרה עבידה ולא לאויר שחוצה לה וע"ק שהרי התוס' כתבו לקמן דכל היכא דקאמרינן סתם אכסדרה ולא נקט בבקעה היינו אכסדרה שיש לה ג' מחיצות והכא הא נקט אכסדרה סתם ומיירי שאין לה אלא ב' מחיצות ועוד שדחק עצמו מהרש"ל במה שכתב הרא"ש ולפר"י אין הסכך מהלך על פני כל החצר אלא יש לסוכה ב' דפנות ובשלישית סיכך ע"ג אכסדרה כו' שאין זה ר"י בעל התוס' אלא ריף שמפרש לה הכי דסמך לה בשלישית על אכסדרה וזה אינו דבדברי ריף לא הוזכר בשום מקום ב' דפנות אלא בסמוך לה ואדרבה בפרק כל גגות מוכח מדברי הרא"ש שהבין מדברי הריף לפרש לגבי שבת דמיירי בג' דפנות ובשם ר"ת כתב שם הרא"ש דמיירי גם בשתי דפנות ודעת זו הוזכרה שם בתוס' בשם ר"י וא"כ ע"כ מ"ש כאן הרא"ש ודבריו כתבתי בפ' כל גגות לא קאי לפירוש ריף גם אין לשון הרא"ש להזכירו ריף אלא רב אלפס וע"כ נראה דודאי לגבי שבת איכא לפרש פלוגתא דרב ושמואל לענין לטלטל בתוכה כדמשמע מכל הפירושים אבל לגבי פלוגתא דאביי ורבא בסוכה לית לן לפרושי סיכך ע"ג אכסדרה אלא בסמוך לה וכמתני' דהכא דמייתינן עלה והיינו משום דכל אכסדרה יש לה כבר גג וסכך ולגבי שבת שפיר מצינן לאשכוחי פלוגתייהו בגופה דאכסדרה המסוככת אי פי תקרה יורד וסותם או לא אבל לגבי סוכה דצריך סכך כשר לא מצינן לאשכוחי פלוגתייהו אלא בסיכך בסמוך לה באויר החצר אם פי תקרה של אכסדרה יורד וסותם גם לאויר שחוצה לה או לא והשתא מ"ש התוס' לפיכך נראה כי מעיקרא פליגי בסיכך על אכסדרה שאין לה פצימין ביש לה ב' דפנות כו' היינו שיש לסוכה ב' דפנות כמין ג"ם ובשלישית סמך על אכסדרה שאין לה פצימין והם דברי ר"י בעצמם שכתב הרא"ש ומשום דמקשינן ממתני' וכן חצר המוקפת אכסדרה ואמאי נימא פי תקרה דאיכא לאוקמא באין לה דופן כלל דהאכסדראות דמוקפות ליה פתוחות לסוכה זו מכל צד ובהא אביי נמי מודה דלא אמרינן בה פי תקרה כיון דאין לסוכה זו ב'

דפנות מש"ה הוצרכו התוס' לומר דמשמע ליה למקשה דמסתמא מתני' לא איירי בכה"ג אלא בעשה לה ב' דפנות כמין ג"ם דאורחא דמלתא למעבד הכי בכל סוכה המוקפת אכסדרה אף אם הכשרה במחיצות הבית משום צניעות שלא תהיה הסוכה פרוצה מכל צד להאכסדראות והשתא שפיר פריך לאביי גם מ"ש מהרש"ל שפרש"י מפרק כל גגות שהביאו התוס' כאן לא איירי כלל במפולש לאכסדרה אלא בסיכך ע"ג ממש אין שם הכרע אלא דלפום רהיטא הוה משמע כן ממה שפרש"י שם ובתוך האכסדרה אין נראין כו' ולדרכנו נראה דודאי כיון דלענין סוכה קמיירי התם אין לפרש דסיכך ע"ג אכסדרה ממש שהרי מסוככת כבר אלא דמיירי נמי בסמוך לה וה"ק דאפילו בתוך האכסדרה אין נראין הפצימין משום מחיצות הראשונות דאי הוו נראין באכסדרה כגון שהשוה את הפצימין מבפנים ונטל מחיצות הראשונות היה נראין שפיר באכסדרה וכשר דה"ל נראין מבחוץ ושוה מבפנים וק"ל:

בא"ד ורבא דהוה מקשה ס"ד דאפילו רבנן דלית להו פי תקרה כו' עכ"ל גם בכאן דחק מהרש"ל לפרש דרבא הוה ס"ד אף דבשבת יש חילוק בין כמין ג"ם למפולש בסוכה אין שייך לאסור כ"כ מפולש והביאו לזה לפי מה שהבין דלכ"ע אף לרבנן מהני כמין ג"ם לגבי שבת ואינו כן דאם כן לגירסת ר"ח ור"ת דלית ליה לשמואל פי תקרה אפילו בג' מחיצות שמואל כמאן אלא ע"כ שמואל אית ליה דלרבנן לא מהני פי תקרה אפילו בכמין ג"ם ורבא נמי הוה סבירא ליה ולא ידע כלל לפלוגי בין כמין ג"ם ובין מפולש אלא לאביי ע"כ לפלוגי בין שבת לסוכה ומש"ה מקשה לאביי כיון דמהני פי תקרה בסוכה שאינה מפולשת מהני נמי במפולשת ודו"ק:

דף יט.

בד"ה אחוי ליה נראה כו' דאי משום מיגו חדא כו' עכ"ל צ"ע מאי מיגו איכא הכא דאי הוו ג' מחיצות בלא לחי נמי הסוכה כשירה ואי לא הוה אלא ב' מחיצות לא משתרי בלחי לגבי שבת לרבנן דפליגי אר"י וכה"ג הקשו התוס' לעיל גבי סיכך על גבי מבוי כו' וי"ל דלעולם איירי שיש ג' דפנות אלא שלא סיכך אלא מדופן אמצעית לצד אחד מב' דפנות של הצדדין דהשתא אין לסוכה זו אלא שני מחיצות ולחי אחד וכה"ג כתבו התוס' שם ודו"ק:

בפרש"י בד"ה מ"ד כיון דלא ממשיך דופן כו' והא לית בה ז' טפחים כהכשר סוכה עכ"ל לכאורה יש לדקדק דאי אסכך היוצא קאמר דלית בה ז' כו' מה לי יש בו ז' טפחים או לא ואי אסוכה גופה קאמר לפוסלה כיון דלית בה ז' דסכך היוצא אינו מצטרף עמה

דבאנפיה נפשיה הוי הא עיקר הך מלתא לאשמועינן ביש בה יותר מז' כנראה מדברי הרא"ש וכמ"ש הטור דאשמועינן אע"פ שעשה דופן של הצדדין יותר על ז' ודי לו בז' וה"א הרי גילה דעתו לעשות כל הסוכה בדפנות ארוכות כו' ע"ש דאל"כ הא ודאי דלא גרע מב' כהלכתן וג' אפילו טפח ונראה דאסכך היוצא קאי וה"ק דאף אם יש לו ז' טפחים לסכך היוצא הא לית להו לאותן ז' טפחים הכשר סוכה דהיינו דפנות כהלכתן שהוא הכשר סוכה ודו"ק:

דף יט:

בפרש"י בד"ה לא עלתה לו טבילה כו' אלו מעלין ולא פוסלין השלג כו' אשלומי אין בפני עצמו לא עכ"ל צ"ע לפרש"י אמאי נקט טיט הנרוק יוכיח טפי מכל הנך השלג כו' ולפי' התוס' ניחא וק"ל:

תוס' בד"ה כאן בגדולה כאן כו' אלא דנקט ברישא עשאה לשכיבה בכל מחצלות כו' עכ"ל דכיון דברישא הוזכר גדולה ולא נקט לגבי לסיכוך קטנה לא משמע להו לפרש דסיפא ה"ק ואם קטנה היא ועשאה לסיכוך כו' כפרש"י אלא דלסיכוך אגדולה נמי קאי ובכל מחצלות איירי בין ברישא ובין בסיפא ונקט גדולה וה"ה לקטנה ודו"ק:

בד"ה אמר רבא בגדולה כ"ע כו' אבל מלתיה דת"ק לעולם כדשנין כו' עכ"ל ונראה דר"ל כדשנין לעיל היינו דלסיכוך מיירי בקטנה מיהו לאו ממש כדלעיל דמש"ה הוצרך הכא רבא לפרש דברי ת"ק ולא שבק ליה כדשנין לעיל דקאמר רבא הכא וה"ק כו' הא סתמא נעשית כמי שעשאה לסיכוך כו' והיינו משום דבעי לפרש לסיכוך דבמלתיה דת"ק דומה קצת לסיכוך דלר"א דפירושו דסתמא נעשה כלסיכוך דקתני בסיפא דמילתא ה"נ ת"ק קאמר דסתמא דגדולה נעשה כלסיכוך דקטנה דקתני בסיפא וק"ל:

דף כ.

בפרש"י בד"ה אלא אמר רב פפא כו' ומלתא דת"ק הכי מפרשא כדאוקימנא מעיקרא רישא בגדולה כו' עכ"ל אע"ג דהשתא נמי איכא לפרש לסיכוך דבמילתיה דת"ק אסתמא קאי לגבי גדולה כפרש"י לרבא ניחא ליה לפרש הכא כדמעיקרא משום דהשתא הוי לסיכוך דבמילתיה דת"ק ממש כלסיכוך דבמילתיה דר"א דהיינו כדפריש לסיכוך אבל לרבא אדרבה ניחא ליה לפרושי דלסיכוך במילתיה דת"ק אסתמא קאי דומה לסיכוך דבמילתיה דר"א דקאי נמי אסתמא ודו"ק:

תוס' בד"ה של שיפה ושל גמי כו' ואפילו לר"ל דאמר מחצלת ממש לא תני לה כו' עכ"ל כצ"ל דשל קנים שכתוב בכל הספרים אין לו מקום כאן ואין להקשות דמאי קא קשיא להו לר"ל דהא כיון דמוקמינן הך ברייתא לקמן בדלית ליה גדנפא אימא דחכמים דאית להו בדאית ליה גדנפא דטמא מדרס מודו הכא ומש"ה לא פליגי ברישא בשל גמי לענין מדרס די"ל דלענין טומאת מדרס אין לחלק בין אית ליה גדנפא ללית ליה ועוד נראה לקמן מתוך שמעתין דגבי גמי ושיפה ליכא לפלוגי בין אית ליה גדנפא ללית ליה דהא בתר דמפלגינן בין אית ליה גדנפא דעשוי לקבל פירות ללית ליה פרכינן למ"ד מחצלת ממש של גמי למאי חזי ודו"ק:

בד"ה ושל חילת בקטנה מיירי עכ"ל והוא כפרש"י ולדבריהם תנא דמתני' דסבר בקטנה סתמא אין מסככין ע"כ לא סבר כרבי יוסי וכרבי דוסא דאמרי אחת זו ואחת זו מסככין אבל הרא"ש כתב דת"ק דמתני' דלא מחלק במחצלת קנים אלא בין גדולה לקטנה סבר כרבי יוסי וכרבי דוסא ולדבריו צ"ל דהך פלוגתא דשל קנים וחילת בגדולה מיירי וגדולה פירושה גדולת השטח וזה דעת הרמב"ם כמ"ש המ"מ ע"ש:

דף כ:

תוס' בד"ה ראיתם טבי עבדי שהוא ת"ח כו' דהא הכא גבי סוכה מיחו בידו חכמים כו' עכ"ל למאי דס"ד השתא [לא] שמיחו בידו חכמים ממש דא"כ מאי קאמר ר"ג ראיתם שהוא ת"ח ויודע שעבדים פטורים אלא דה"פ דמשמע ליה למקשה דהעבד מעצמו עשה כן מפני אימתו של ר"ג שאילו היה יושב בסוכה היה מוחה בו ר"ג ומש"ה קאמר שפיר דמחלפא שיטתיה דר"ג ועיין בר"ן וק"ל:

דף כא.

בד"ה והתינוקות יושבין בתוספתא דפרה קתני דהכל שוין שהתינוקות צריכין טבילה כו' עכ"ל מפירוש הרע"ב במסכת פרה אבל צריכין טבילה לכ"ע שמא נטמאו בשרץ עכ"ל:

בד"ה והרי דלת דיש בה כו' וצ"ל דקס"ד דבעלי חיים כו' ולא שייך טעם זה אלא בדבר התלוי בסברא ולא למאי דילפינן ממשכן עכ"ל אינו דומה [א] שבאו לקיים פרש"י דודאי משום דילפינן ממשכן לא נעשה הסברא הפוכה להיות בעלי חיים גרע מלהציל אלא שבאו ליישב עיקר קושייתם דמהך טעמא הוי סבר המקשה דמועיל בשוורים יותר מבדלתות אע"ג דהונחו לשם אהל וק"ל:

בד"ה שדעתו של תינוק גסה עליו קסבר רבי יהודה אהל זרוק שמיה אהל כו' עכ"ל דהא דלא בעי רבא למימר הא דלא היו מביאין דלתות דאית ליה לרבי יוסי כמאן דאמר דאהל זרוק לא שמיה אהל ומ"מ בשוורים מהני דחשיב אהל כדדרשינן וגידים תסוככני כדקאמר רבא גופיה לקמן וכמו שכתבו התוס' לעיל משום דרבא ידע הך ברייתא דקאמר רבי יוסי טעמא מפני שדעתו של תינוק כו' דע"כ אית ליה אהל זרוק שמיה אהל:

דף כא:

בד"ה שאין לה קבע שמטלטלת כו' והא דקתני מתני' ר"י אומר אם אינה יכולה כו' הא יכולה לעמוד כו' עכ"ל בלאו האי דיוקא אמלתא דאביי גופיה דקאמר אבל סיכך ע"ג מטה כשרה ה"מ לדייק הכי אע"פ שאין מכרעי המטה לסכך י' כו' ועיין ברא"ש שתמה מה בא אביי להשמיענו דהא משנה שלימה היא ר"י אומר אם אינה יכולה כו' הא יכולה כשרה וכתב לישב זה לפי הירושלמי ע"ש:

דף כב.

בפרש"י בד"ה ביניהם בין התחתונות לעליונות כשהן מכוונות טהור וה"ה בשאין מכוונות שעל גבה טהור כו' עכ"ל אין לפרש לדבריו דביניהן ועל גביהן על הטומאה שביניהן קמיירי דלא הל"ל בזה טהור בסתם אלא כנגדו עד לרקיע טמא כדקתני במתני' בע"ג עליונה כו' ובעל גביהן כו' ועוד דהך מלתא שנויה בתוספתא בהדיא בתר הך בבא דמייתי כמו שהביאו התוס' דקתני בתר הך בבא דמייתי תלמודא תחתיה טמא ביניהן וע"ג טהור ביניהן או על גביהן כנגדו עד לרקיע טמא ותחתיהן טהור שפי' ביניהן וע"ג דהך בבא על הטומאה שביניהם וע"ג אלא על כרחך דהאי ביניהן או על גביהן טהור דמייתי תלמודא לפירוש רש"י מיירי כולה בטומאה תחתיה ובכלים שביניהן ועל גביהן קאמר דטהורים והאי במה דברים אמורים דברייתא אכולה מתני' קאי כפרש"י ותלתא מילי קתני בה בטומאה תחת אחת מן התחתונות תחתיה טמא ולא תחת כולן אפילו באין מכוונת דלא אמרינן בה חבוט רמי והכלים שביניהן טהור במכוונת ושעל גביהן טהור באין מכוונת ונקט רש"י על גבה במקום על גביהן משום דכל על גביהן ע"ג חדא מינייהו בטומאה תחתיה קאמר דטהור אף כנגד הטומאה מפני שחוצצת בפני והטומאה וכ"ה לשון התוספתא ועל גבי כו' במקום על גביהן דקתני בברייתא ומ"ש שוב רש"י תחתיה טמא דכיון כו' הוא מלתא באנפי נפשה לכולה ברייתא דמש"ה תחתיה טמא וביניהן ועל גבה טהור כיון דיש טפח כו' והשתא בין לפרש"י בין לפי' התוס' ביניהן

ועל גביהן טהור אכלים קאי אלא דבמלת ביניהן הם מחולקים דלפרש"י מלת ביניהן הם בין התחתונה לעליונה במכוונת קמיירי ולפי' התוס' מלת ביניהן נמי באינה מכוונת וביניהן בין שתי התחתונות טהור דלא אמרי' חבוט רמי וניחא להו לפרש ביניהן הכי ולא כפרש"י משום דהשתא הוי מלת ביניהן ממש דומיא דביניהן דקתני בריש הברייתא ביש ביניהן פותח טפח אבל אין ביניהן פותח טפח כו' דהיינו בין ב' התחתונות וזה ברור ודברי מהרש"ל אינם מובנים בזה כל הצורך ואין להאריך:

דף כב:

תוס' בד"ה (כזוזא מלעיל) *) [כאן מלמעלה] כו' וראיה לדבר ונהי בעינינו כחגבים כו' עכ"ל נראה דפשטיה דקרא ונהי בעינינו כחגבים וכן היינו בעיניהם הכי משמע להו שהוא נאמר דרך משל על הרואה ממקום גבוה לשפל או משפל לגבוה שידמה לו דבר גדול לקטן וכ"כ הרד"ק בספר ישעיה בפסוק היושב על חוג הארץ ויושביה כחגבים שהוא נאמר ד"מ כיושב על מקום גבוה ומביט במקום שפל ידמה לו דבר הגדול לקטן לפיכך אמר ויושביה כחגבים וכן היינו בעיניהם עכ"ל ורישא דקרא ודאי דה"נ הכי מתפרש דונהי בעינינו כחגבים משום דכן היינו בעיניהם מצד רוב גובהם שראו אותנו ממקום גבוה וק"ל:

דף כג.

בד"ה ולמ"ד שמא תמות כו' אליבא דר"מ דחייש למיתה דלא שכיחא כ"ש כו' עכ"ל לרווחא ולקושטא דמלתא כ"כ דכ"ש הוא דאכתי לא ידע המקשה לפלוגי בין שמא תמות לשמא תברח ועוד דאכתי אמאי דפריך לקמן למ"ד גזירה שמא תברח ניחוש שמא תמות כו' תקשי לן דהא ע"כ למ"ד נמי שמא תמות ע"כ רבי יהודה דמכשיר לא חייש כו' אלא דאית לן למימר לסברת המקשה דמשוה שמא תמות לשמא תברח מ"מ רבי זירא אליבא דר"מ דחייש שמא תברח ניחוש נמי למיתה וה"נ מצינן למימר לאביי ודו"ק:

גמ' והא איכא רווחא דביני ביני כו' לכאורה דאפלוגתייהו דאביי ורבי זירא פריך הכי ויש לדקדק דאגופא דברייתא ה"מ לאקשויי הכי לרבי יהודה דמכשיר וי"ל דעיקר קושייתו הכא משום ודלמא רבעה להני טעמי דאביי ורבי זירא דאגופה דברייתא המ"ל טעמא דמסיק דכל מחיצה שאינה עשויה בידי אדם כו' ומיירי בפיל ואפילו קשור דליכא למיחש דלמא רבעה ובהכי יתיישב מה שמקשין בשמעתין לרבא דמוקי טעמא דר"י בההוא דלוקח יין משום בקיעת הנוד כדאיתא בפרק כל הגט כמ"ש התוס' לקמן ואמאי

לא חייש ר"י הכא לגבי סוכה לשמא תמות או לשמא תברח דהא מוכח בשמעתין דאם ניחוש לשמא יבקע הנוד מכ"ש דניחוש לשמא תמות ולשמא תברח אלא דע"כ אית לן למימר דרבא מוקי לה בטעמא דמסיק דכל מחיצה שאינה עשויה בידי אדם כו' ומיירי בפיל ואפילו קשור דליכא למיחש לא לשמא תמות ולא לשמא תברח ודו"ק:

דף כג:

בפרש"י בד"ה אומר ב' לוגין כו' וכגון שהגיע לילי שבת או אין עמו כלים טהורים כו' עכ"ל וכצ"ל מפרש"י בפ"ק דחולין ע"ש:

תוס' בד"ה שני לוגין כו' והא דלא תני הכא למחר ולא לגבי דמאי כו' וה"ה נמי גבי כו' תאנים של טבל כו' אלא לפי שירצה לתקן המותר הכל בבת אחת לא קתני למחר כו' עכ"ל פתחו דבריהם בהך דדמאי וסיימו בטבל וע"כ נראה להגיה כאן ולא גבי טבל ודמאי כו' מיהו אע"ג דבנוסחאות שלנו קתני שם למחר גבי דמאי אין למחוק כאן מתוך התוספות דמאי דנראה מדברי הר"ש בפרק ד' דדמאי דלא הוה גרס למחר נמי גבי דמאי אלא בהך דמזמן לחוד וע"ש:

בא"ד אבל כאן שהוא ודאי צריך ליתן ללוי ואפילו את"ל דלוקח מן הכותי כלוקח מן הנכרי דאמר בפרק שני דבכורות מעשרן והן שלו משום דאתי מכח גברא דלא מצי לאשתעויי דינא בהדיה מ"מ אסור להפריש בשבת ע"י קריאת שם דבהש"מ מאחר דבין השמשות אין מעשרין את הודאי ולהכי לא קתני הכא מעשר כו' עכ"ל כל זה חסר כאן וכ"ה בפי' הר"ש בפ"ז דדמאי ומהרש"ל הגיה כאן בתוס' והא דלא קתני הכא מעשר כו' ונעלם ממנו החסרון כאן בתוס' כמו שהוא בפירוש הר"ש וע"ש:

בד"ה דברי ר"מ משמע כו' והא דמשמע פרק בכל מערבין גבי ב' רימונים כו' היינו למאן דאית ליה ברירה עכ"ל ודאי דהתם ה"נ מפרש דבריו ואפילו ר"י ושמואל דלית להו ברירה בעלמא מודו בכה"ג כמ"ש התוס' ודקאמרי היינו למאן דאית ליה ברירה היינו למאן דאית ליה ברירה בכה"ג במפרש דבריו אע"ג דלית ליה בעלמא וק"ל:

דף כד.

בא"ד משום דכל המתלקט מפרש דבריו וסומך להתברר ע"י תנאו כו' עכ"ל וכצ"ל מפירוש הר"ש במסכת דמאי פ"ז והשתא אין זה סותר דבריהם דלקמן כמו שהבין מהרש"ל שזה שהביאו למחקו:

בד"ה רבי יהודה ור"י ור"ש אוסרין כו' ורבא דלא מפליג התם מפרש טעמא משום בקיעת הנוד ורבה מפרש טעמא בפרק בכל מערבין משום דבעינן ראשית כו' עכ"ל כצ"ל מפירוש הר"ש והכי איתא בהדיא ר"פ בכל מערבין דרבא דלא מפליג בין תולה בדעת עצמו לתולה בדעת אחרים מוקי ליה משום בקיעת הנוד וק"ל:

דף כד:

בד"ה ורבנן האי וכתב מאי עביד ליה כו' וא"ת ולר"י הגלילי כו' וי"ל דבפרק המגרש דרשי' וכתב לה ולא לה ולחברתה עכ"ל ובפ"ב דגיטין ובפ"ק דעירובין כתבו דלרבנן מוכתב אחרינא דרשינן בכתיבה מתגרשת ומלה ולא לה ולחברתה עכ"ל ותימה לדבריהם דהכא שכתבו דמההיא דלשמה שפיר ילפינן כלל ופרט דא"כ מאי פריך הכא לר"י הגלילי האי סברא מנליה כו' דלמא קושטא דמלתא דמההוא דלשמה יליף כלל ופרט ומוכתב אחרינא דרש כמו לרבנן בכתיבה מתגרשת ומלה ולא לה ולחברתה וצ"ע:
בד"ה ע"מ שלא תלכי לבית אביך כו' תימה והא אם מת אביה לא חשיבא תו בית אביה עכ"ל כצ"ל מהרש"ל וכ"ה בתוספות פ"ק דעירובין דמאו מכרו שכתוב בנוסחאות התוס' לא תירצו מידי והיינו דלא קשיא להו ממכירה משום דאף אם מכר אביה ביתו אין זה כריתות דאפשר [א]שיקנה בית אחר וק"ל:

דף כה.

בד"ה קמה קצורה כו' לא שייך כאן לאקשויי אי הכי ניטלטל כו' עכ"ל ובהך דלעיל היה שם אילן או גדר כו' דמוקי לה בהוצא ודפנא לא תקשי להו לאקשויי דא"ה מאי למימרא כו' כדפריך בהך דלעיל משום דבהך שינויא דקאמר דלמא אתי לאשתמושי כו' לא מתיישב אהך כמ"ש התוס' פ"ק דעירובין מיהו ק"ק [ב] אמאי לא מסיק מאי למימרא בהך שינויא דמסיק התם דקא משמע לן דמחיצת קנים פחות מג' טפחים:
בד"ה בלכתך בדרך פרט לחתן כו' וסוגיא דשמעתין משמע דמבלכתך בדרך ממעט האי דבמצוה קעסק כו' עכ"ל כ"ה בנוסחת תוס' ישנים אך חדשים מקרוב באו שהגיהו בתוס' וסוגיא דשמעתין משמע דמבשבתך בביתך ממעט האי דבמצוה קעסק כו' והיינו משום דמשמע להו דסוגיא דשמעתין היינו הא דקתני בברייתא בשבתך בביתך פרט לעוסק במצוה כו' ואינו כן דלא הול"ל סוגיא דשמעתין משמע דבהדיא קתני הכי בברייתא אבל נוסחת התוספות הישנות ישרות דסוגיא דשמעתין משמע דמבלכתך בדרך ממעט האי דבמצוה קעסק והיינו ממאי דקאמרי' בשמעתין בלכת דידך הוא דמחייבת הא

בלכת דמצוה פטירת ואהא קמייתו ראיה דבברכות הגירסא להפך כו' וה"נ ראוי להיות בברייתא דמייתינן הכא ואף שבברכות הגירסא שלפנינו הוא כדהכא נוסחת התוס' לא היה שם כך:

דף כה:

בד"ה שחל ז' שלהן בע"פ כו' ואפילו לרבי עקיבא לא יתכן לפי הספרים כו' ומיהו אותה גירסא ליתא אלא ר' יצחק כו' עכ"ל לאותה גירסא דוקא דלר' עקיבא חל ז' שלהן בע"פ דהשתא אפשר דלא נטמאו מישאל ואלצפן בר"ח קאמרי התוס' דא"כ לא יתכן דנאמרה פ' טמאים בר"ח קודם שנטמאו אבל בשמעתין דלא קאמר שחל ז' שלהן בע"פ אלא דנטמאו בר"ח כדקאמר ר"י והלא כבר היו יכולין לטהר דהשתא שפיר מצינן למימר דנאמרה פ' טמאים בר"ח שבו ביום נטמאו מיהו בפרק הנזקין הקשו התוס' ודחו פ"ה (נמי) מר"י הגלילי דקאמר דנטמאו בארונו של יוסף והיינו משום דמשמע להו התם דכיון דמקודם ר"ח נמי היו טמאים לא היה זמן לאומרה פרשת טמאין בר"ח משא"כ לר"ע דבר"ח נטמאו ודו"ק:

דף כו.

בד"ה חתן פטור מק"ש דטריד כו' לית להו להני תנאי העוסק במצוה כו' וקשיא דאי לית להו אם כן יתחייב חתן בסוכה כו' עכ"ל לפום ריהטא וכמו שהבין בעל המאור פרש"י אין מקום לקושייתם שכתב לפרש"י דהני תנאי בין לת"ק בין לרבי שילא לית להו העוסק במצוה פטור מן המצוה ול"ג בהא ומכל המצות האמורות בתורה כו' וטעמא דת"ק דפוטר החתן וכל בני החופה מן התפלה ומן התפילין משום דבעי כוונה יתירתא ושכיחא שכרות כו' עכ"ל דהשתא קושטא דמלתא הוא בין לת"ק בין לרבי שילא החתן וכל בני החופה חייבין בסוכה ובכל המצות דהעוסק במצוה אינו פטור מן המצוה אלא שהתוס' הבינו מפרש"י דהני תנאי היינו שאמרו משום ר' שילא אית להו העוסק במצוה אינו פטור מן המצוה מדאית להו דכל בני החופה חייבין בכל המצות אבל ת"ק דרבי שילא דפוטר בבני החופה מן התפלה ומן התפילין אית להו דהעוסק במצוה פטור מן המצוה ואין חילוק בין תפלה ותפילין לשאר מצות ואפשר דהוו גרסי נמי בהדיא בדברי ת"ק ומכל מצות האמורות בתורה כנראה מדברי בעל המאור דאיכא דהוו גרסי הכי ואהא שפיר קשיא להו דאי לית להו להני תנאי שאמרו משום רבי שילא דהעוסק במצוה פטור מן המצוה א"כ יתחייב לדידהו החתן בסוכה ובכל המצות ובהא פליגי נמי

את"ק דפוטר ומשמע דלא לחיובי לחתן טפי אתו לאפלוגי את"ק אלא לפטור החתן יותר מת"ק אתו לאפלוגי ומיהו ממה שפרש"י בדברי ת"ק טעמא דפטור מן התפלה משום דבעי כוונה ומן התפילין משום שכרות הוא מוכרע כדברי בעל המאור דת"ק נמי לית ליה עוסק במצוה פטור מן המצוה דאל"כ לא הוה צריך להאי טעמא ואולי שבפ"ה שלפניהם לא היה כל זה כנראה שכתבו כל פ"ה דבשמעתין ולא כתבו זה והדברים ברורים ודו"ק:

דף כו:

בפרש"י בד"ה לימא קסבר רבי יוסי כו' ומבעי לן למעבד כוותיה כו' עכ"ל דמש"ה לא קמבעי לן לעיל לרבי יעקב לימא סבר ר"י כו' דלא אכפת לן בהכי כיון דלית הלכתא כוותיה:

דף כז.

בד"ה חזר בו ר"א אצל חכמים כו' ובהא מיהא פליג כו' כמו שיש תשלומין לקרבנות יום א' אף ביו"ט אחרון עכ"ל יראה שהוכרח הכא להאי טעמא דכמו שיש לו תשלומים לקרבנות כו' דמש"ה השתא למאי דחזר בו ר"א ולא תקשי לן מאי השלמה דסוכה איכא בליל יום טוב אחרון לתשלומין דליל יו"ט ראשון דבעו סוכה לכ"ע כיון דמצינו בו השלמה אחרת מיום אחרון ליום ראשון לגבי קרבנות אית לן למימר הך השלמה דאכילת יום אחרון לתשלומין ליל הראשון אע"ג דסוכה ליכא ביום אחרון אבל למאי דס"ד דהאי ישלים קאי לי"ד סעודות הא ודאי ליכא השלמה כיון דליכא סוכה ביום אחרון וליכא נמי השלמה אחרת מיום אחרון לשאר ימים ומהרש"ל דחק בזה לפרש דחיובא דליל יו"ט ראשון לאו בסוכה תליא אלא ילפי' מליל פסח דצריך אכילה כו' והאריך ע"ש ואין זה דומה דהא לגבי מצות סוכה ילפינן מליל פסח דכמו דמצות אכילה בליל פסח הוא מצה כך מצות אכילה בליל ראשון דחג הוא בסוכה כדאיתא בירושלמי שכתבו התוס' ודו"ק:
תוס' בד"ה אי בעי אכיל כו' אע"ג דלר"א אמרינן בשאר ימים אם משלים במיני תרגימא יצא עכ"ל לשיטתם כתבו כך דבשאר ימים מהי"ד סעודות אם משלים אותן במיני תרגימא יצא משא"כ בסעודת ליל ראשון דחג דלא מהני בה השלמה במיני תרגימא כיון דסעודת ליל ראשון בעי כזית דגן כמו שהקשו לקמן לפרש"י ולדבריהם גרסינן במתני' מי שלא אכל ביו"ט ראשון ישלים כו' וכ"ה בכל נוסחאות המשנה הישנים אבל חדשים מקרוב באו שהגיהו מי שלא אכל בליל יו"ט ראשון ישלים כו' ואין זה נכון לדברי התוס' דלא מהני השלמה לסעודת ליל יו"ט ראשון:

דף כז:

בד"ה כל האזרח בישראל כו' ושמא הוה מרבי מדכתיב תשבו כעין תדורו שותפין שיכולים לישב יחד כו' עכ"ל במהרש"ל נמחק שותפין ונ"ל טעות דמסתמא ר"א פוסל בשותפות כמו שפוסל בשאולה וממעטינן מלך כו' עכ"ל ועוד האריך ולישנא שיכולין לישב אינו מכוון כלל לדרכו אלא דרגילים הל"ל ואין להאריך בשאר דחוקים דודאי נוסחאות כל התוס' נכונות וישרות ולפי מאי דקיימו התוס' פרש"י מהכרח קושיא דציצית דמלשון לך שהוא לשון יחיד ממעטינן שאולה ומבגדיהם שהוא לשון רבים מרבינן שותפות אלא דלרבנן גבי סוכה ע"כ לית לן לאוקמי מיעוטא דלך לשאולה וריבויא דכל האזרח לשותפות דא"א לכל ישראל סוכה בשותפות כפרש"י וע"כ אתא לרבויי שאולה אבל לר"א דמוקי כל האזרח למלתא אחריתא ואיכא הכא מיעוטא דלך וריבויא דתשבו כעין תדורו ודאי דאית לן למימר הכא כמו גבי ציצית לאוקמא מיעוטא דלך לשאולה וריבויא דתשבו כעין תדורו לשותפות והיינו דקאמרי לשותפין היכולין כו' דלר"א שפיר מצינן לאוקמא ריבויא לשותפין שיכולין לישב בסוכה א' בשותפות דהאי ריבויא דתשבו כעין תדורו לא משמע סוכה לכל ישראל דאינם יכולים לישב בה בשותפות משא"כ לרבנן ריבויא דכל האזרח דמשמע סוכה אחת לכל ישראל דאינם יכולים לישב בה בשותפות כפרש"י והדברים ברורים ודו"ק:

דף כח:

גמ' אמר אביי לעולם סוכה הלכתא ואצטריך כו' ולא בעי למימר דאיצטריך הלכתא לפטור נשים משום דקרא חיובא משמע דאתא הה"א לרבות נשים כמו גבי יוה"כ דא"כ לא היה מנקיט הכא התנא לאסמכתא להוציא נשים והיינו דאי מש"ה לא הוה איצטריך לן הלכתא לפטור דודאי לא הוה מוקמינן הה"א לרבות נשים כיון דאיכא לאוקמא לרבות גרים ודו"ק:

דף כט.

בפרש"י בד"ה איבעיא להו עד שיאור עד שיעלה עמוד השחר עכ"ל הכא דלא קאמר אלא עד שיאור ודאי דאית לן לפרושי עד שיאור קצת היום דהיינו עמוד השחר אבל לקמן דקתני עד שיאור וקתני נמי ויעלה עמוד השחר ע"כ דעד שיאור לאו היינו עמוד השחר דתרתי למה לי אלא משהאיר המזרח כפירוש רש"י ומש"ה קא מקשה תרתי דסתרי כו' וק"ל:

דף כט:

תוס' בד"ה קפסיק ותני ל"ש ביו"ט ראשון כו' ותימה הא אמרינן לקמן ניקב כו' דר' חנינא מטביל ביה כו' עכ"ל אע"ג דשמואל דמכשיר בשמעתין גזול ביו"ט שני ע"כ לא חש להאי קפסיק ותני לא ניחא להו למימר דרבי חנינא נמי לא חש ליה כיון דסתמא דתלמודא קא דייק ליה ורבי יוחנן ור' אמי נמי הוצרכו מש"ה למימר טעם משום מצוה הבאה בעבירה ואין דומה להם דר' חנינא פליג עלייהו אלא בדוחק כמו שתירצו לחד תירוצא וק"ל::

דף ל.

תוס' בד"ה משום דה"ל מצוה הבאה בעבירה כו' וא"ת לקמן דפסלינן לולב של אשרה כו' ומיהו תימה בפרק כל שעה דתניא אין יוצא ידי מצה בטבל כו' עכ"ל וצ"ע אדקשיא להו מלולב של אשרה דלקמן וממצה אמאי לא תקשי להו מסוכה גזולה דלעיל בס"פ הישן לרבנן דשאולה כשרה וגזולה פסולה מדכתיב לך וכבר הקשו כן התוס' בפ"ק ואם ניחא להו הכא מסוכה גזולה כתירוצם שם דאיסורא דמצוה הבאה בעבירה אינו אלא מדרבנן א"כ קושייתם מלולב דאשרה וממצה נמי ניחא וק"ל:

בד"ה כי יקריב מכם כו' תימה דבמרובה ממעט גזול מדכתיב קרבנו והכא ממעט ליה מדכתיב מכם כו' עכ"ל לכאורה תימה לתמיהתם דהא הכא מדכתיב מכם לא ממעטינן אלא לפני יאוש והתם מקרבנו למאן דלא מוקי ליה נמי בקרבן דחבריה לא ממעטינן אלא לאחר יאוש ויש ליישב בדוחק דתמיהתם אהא דבעי למימר אי לפני יאוש כו' דהיאך קס"ד דאתא קרבנו לפני יאוש כיון דהכא ממעט ליה מדכתיב מכם ושוב הקשו דהיאך קמסיק התם דלפני יאוש לא צריך קרא דהא הכא מצריך קרא מכם ללפני יאוש ויש מקשים מאי קא קשיא להו דאמאי לא נימא דה"ק התם דלפני יאוש לא צריך קרא דקרבנו משום דממכם דהכא נפקא דהא לפי תירוצם נמי ה"ק דלפני יאוש לא צריך קרא דקרבנו משום דמביתו נפקא וי"ל דודאי מביתו דנפקא לן דהרי הוא חולין שפיר קאמר דלמה לי קרא דקרבנו דהא לאו קרבן הוא כלל אלא חולין אבל אי אהך קרא דמכם דלא משמע דהרי הוא חולין לא הל"ל למה לי קרא אלא הכי הל"ל הא מהכא נפקא מהתם נפקא מדכתיב מכם ודו"ק:

בא"ד אמר רחמנא מה ביתו שלו כדאיתא במרובה וכו' עכ"ל כצ"ל דלהך מילתא נחתי הכא דלפני יאוש אין גזלן יכול להקדיש מדכתיב ביתו מה ביתו שלו אבל ממה ביתו ברשותו לא ממעטינן אלא דאין הנגזל יכול להקדיש כדאיתא התם וק"ל:

דף ל:

בפרש"י בד"ה וקרקע אינה נגזלת כו' וא"נ קני מצוה הבאה בעבירה כו' עכ"ל. פי' דבשעה שיחתכוה הם גוזלים ואז יתחילו לקנות ביאוש וה"ל מצוה הבאה בעבירה ולא תקשי לך הא דפריך ולקנוה בשינוי מעשה ובשינוי השם דאף אם הם יחתכוה ויהיו גוזלים לא הוי מצוה הבאה בעבירה אף דבקנין היאוש ודאי יהיו גוזלים מ"מ בקנין שינוי מעשה והשם באגודה שאחר כך לא יהיו גוזלים כיון דכבר קנאוה ביאוש גרידא בשעת גזילה מיהו התוס' לעיל לית להו הך סברא כלל אלא כיון דקני ביאוש גרידא לא הוי תו מצוה הבאה בעבירה כיון דהקנין והמצוה לא חל כאחד כהך דהקדש וק"ל:

תוס' בד"ה וקרקע אינה נגזלת כו' ואי לאחר יאוש הרי קונה ביאוש וכן כו' עכ"ל הא ודאי למאי דקיימינן השתא יאוש גרידא לא קנה כדקאמר דליהוי יאוש כו' ושינוי רשות בידייכו וכן מוכח ממאי דכתבו התוס' לקמן דבסוכה בראש הספינה לא היה יוצא בה בין קודם יאוש בין לאחר יאוש משום גזולה אלא הא דקאמרי ואי לאחר יאוש הרי קונה ביאוש היינו משום דהוי יאוש ושינוי רשות וסמכו דבריהם הכא אמה שכתבו לקמן בסמוך אההיא דמכר פרה וטלית דליכא למימר דשינוי רשות לא שייך בקרקע הא טעמא דיאוש לא קני משום דבאיסורא אתי לידיה והכא גבי קרקע הרי נתייאש קודם שהחזיק בה הלוקח ודו"ק:

בא"ד וכולה מלתא תמוה דהא מתני' דהתם קתני הגזלן שנטע חייב כו' עכ"ל יש לדקדק אמאי לא תקשי להו דהא מתני' דהתם תנן נמי ברשות הרבים חייב וי"ל דבהך מלתא דקתני רשות הרבים פטור אימא דפליג רשב"א אמתני' דמחייב בר"ה אבל הא דתלה פטור דר"ה בגזל קרקע משמע דבר פשוט ושנוי כבר לפטור שפיר מקשינן הא אדרבה כבר שנוי במתני' לחייב בגזל ודו"ק:

בא"ד ואם מתקנה היא דיש יאוש צריך לאוקמא כשנשתקעו שם הבעלים עכ"ל כ"ה בפי' הר"ש שם וכצ"ל וכוונתו דאם מתקנה שטעות נפל בהך ברייתא פטור במקום חייב וצריכא תיקון דצ"ל ברה"ר חייב בגזל קרקע כו' דהשתא בתיקון זה יתיישבו כל הקושיות חוץ מזו ברה"ר מאן מייאש אבל כיון דע"כ לפי הטעות דקתני בה פטור הא דיש יאוש צריך לאוקמי כשנשתקעו דהוי אף מדאורייתא יאוש אף להקל כמ"ש התוס' לעיל וא"כ השתא נמי הוי שפיר רה"ר דומיא דשייך בו הך יאוש דנשתקעו שם בעלים ממנו ודו"ק:

בד"ה ולקניוה בשינוי השם תימה כו' וא"ת ועוצבא דהתם כו' ועדיף שינוי השם החוזר דקני עם יאוש כו' משינוי מעשה כו' והשתא ניחא הא דקאמרינן כו' עכ"ל ויש לדקדק דהך קושיא מעוצבא אין לה מקום כאן אלא אתלמוד ערוך דהתם דקאמר גבי מריש

דשינוי השם החוזר לברייתו לא שמיה שינוי וע"ק אמאי לא תרצו כן לעיל אתמיהתם דאע"ג דשינוי מעשה החוזר לברייתו קאמר דלא קני מ"מ פריך שפיר ולקנייה בשינוי השם החוזר עם יאוש דעדיף דהא עם יאוש מיירי הכא כמ"ש התוס' וע"ק מאי קאמרי והשתא ניחא דמשמע לכאורה השתא דקאמרי' דאפילו שינוי החוזר אינו קונה אלא היכא דאיכא יאוש גביה כמו שהבין מהרש"ל מדבריהם וזה אינו דהא מכ"ש אם נימא דההיא דעוצבא מיירי בלא יאוש וקני שינוי השם לחודיה דהוה ניחא טפי ההיא דשינוי השם כשינוי מעשה דמי דקני לחודיה בלא יאוש וע"כ הנראה שהביאו כאן הך קושיא וא"ת ועוצבא דהתם כו' דע"כ מכח הך קושיא אית לן לפלוגי בין שינוי מעשה החוזר לשינוי השם החוזר דעדיף וקונה עם יאוש דבהכי יתיישב מעיקרא תמיהתם דשפיר פריך ולקנייה בשינוי השם החוזר דעדיף משינוי מעשה החוזר ואהא קאמרי והשתא ניחא כלומר לפי הוכחתינו מהך דעוצבא ע"כ דמיירי בשינוי השם החוזר דלא קני אלא ביאוש כדקתני לפי שלא נתייאשו הבעלים ניחא דקאמר שינוי השם כשינוי מעשה דמי היכא דאינו חוזר אבל אי הוה מיירי הך דעוצבא בשינוי שאינו חוזר ואפ"ה לא קני אלא ביאוש כדקתני לפי שלא נתייאשו לא הוה ניחא [הא] דקאמר שינוי השם כשינוי מעשה דמי דהיאך דמי כו':

דף לא.

בד"ה אבל גזל עצים כו' כך פי' הקונטרס ועל חנם דחק דמדכתיב לך כו' ואפילו מדרבנן בלא עגלה וספינה איכא לאוקמא כו' עכ"ל כצ"ל וכ"ה בנוסחאות מדויקות בתוספות וכוונתם דעל חנם פי' הקונטרס לאוקמי מיעוטא דלך לפסול גזולה בראש הספינה ועגלה דשפיר מצינן לאוקמי בגזל עצים דמדאורייתא לא קני כיון דחוזר לברייתו וה"ל גזולה דקרא מיתוקם מדאורייתא ובשמעתין דקאמר אין לו אלא דמי עצים אינו אלא מדרבנן משום תקנת מריש ושוב הוסיפו לומר דקרא מתוקם בלא עגלה וספינה אפילו בתר דתקנו רבנן לקנות בגזל עצים וסיכך בהן וכגון בראובן שבנה [סוכה בחצרו של שמעון] שלא מדעתו של [שמעון] כו' כצ"ל וכ"ה בהגהות אשר"י ומהרש"ל כתב כאן דרך אחרת ואין להאריך:

דף לא:

בד"ה הואיל ואמר רבי יהודה כו' וי"ל דהכא איירי בשנותן אותו חוץ לאגד כו' והכא אפילו לר"י קאמר כו' עכ"ל ר"ל דבנותן חוץ לאגד הוה סברא טפי למימר לר' יהודה האי לחודיה קאי והאי לחודיה קאי כיון דצריך אגד והאי מינא אחרינא לא אגד בתוכן וק"ל:
בד"ה באשרה דמשה כו' וכן ברייתא דסוף כיסוי כו' וכן צריך לתרץ אשופר כו' ובפרק ראוהו ב"ד כו' ובפרק מצות חליצה כו' עכ"ל שיעור דבריהם כך הוא דכמו דמוקמינן הכא הך מתני' דגבי לולב דבאשרה דמשה איירי דמכתת שיעוריה כן מוקמינן נמי הך ברייתא דסוף כיסוי הדם דקתני נמי בכה"ג לגבי לולב וכן הוצרך תלמודא לתרץ התם גבי שופר דקתני התם לא יצא וכפרש"י שם בהדיא דאהא דקתני התם גבי שופר דלא יצא נמי פריך ומוקמינן ליה משום דמכתת שיעוריה וכמו דמוקמינן הך מלתא דרבא דהכא דאם נטל כשר דלא מיירי באשרה דמשה דאין לה ביטול אלא בע"ז דנכרי דיש לה ביטול ה"נ אית לן לאוקמא הך דפרק ראוהו ב"ד לגבי שופר דאם תקע דיצא והך דפרק מצות חליצה כו' דאיירי בע"ז של נכרי כו' ודו"ק:

דף לב.

בא"ד והא דמשני הכא באשרה דמשה ולא משני בדנכרי וקודם כו' עכ"ל ולא ניחא להו למימר הכא כמו לפי' קמא דדומיא דעיר נדחת קתני דמכתת שיעורא כיון דליכא הכא נפקותא לענין דינא כמו לפירוש קמא דאשמועינן לפסול אפילו ביו"ט שני ומש"ה הוצרכו לתרץ דלא משני הכא בדנכרי וקודם ביטול דמשנקצץ הלולב מן הדקל כו' וכ"ה לשון התוס' בפ' כיסוי הדם אבל לשונם בפ' מצות חליצה שכתבו דאפילו משנקצץ הלולב כו' הוא מגומגם וכתבנו יישוב לדבריהם שם:
בא"ד וללישנא קמא דפרישית דע"ז דנכרי כו' קשיא דהתם באשרה דנכרי מיירי דיש לה ביטול ואפילו הכי משמע דלא יצא מדחשיב ליה דיחוי כו' עכ"ל ור"ל ללישנא קמא היינו לפי' קמא אבל מדברי התוס' בפרק מצות חליצה נראה דניחא להו לפי' קמא ואפשר דהיינו ממ"ש התוס' בפ' כל הצלמים דהכא דמלתיה דרבא מיירי קודם ביטול ובדיעבד יצא דמצות שלא להנות נתנו ור"ל מבעיא ליה התם אחר ביטול אי מאיס אי לא עכ"ל והכא מיאנו בזה והיינו ממ"ש דמשמע דלא יצא מדחשיב ליה דיחוי כו' ודו"ק:

דף לב:

בד"ה דולבא עץ ערמון קשטנייר"ר כו' ובפ' אם אינן מכירין כו' ואור"ת כו' עכ"ל אין רצונם כיון דחשיב ליה בפ' אין מכירין ממין ארז ע"כ דאין זה ערמון שהוא קשטנייר"ר דהא התם קאמר דא' מעשר מיני ארזים הוא ערמון שהוא דולבא אבל שיעור דבריהם כך הוא ובפ' אין מכירין נמי קאמר בהך מילתא דקחשיב ליה גבי י' מיני ארזים דדולבא הוא ערמון כפרש"י כאן אור"ת דבין הכא ובין התם ערמון שהוא דולבא אין זה קשטנייר"ר כפרש"י כיון שאינו קלוע וע"ש בתוס':

בד"ה דרכיה דרכי נועם כו' ואי אפשר לומר כן כדמוכח בפ' כל שעה דקחשיב הרדופני כו' עכ"ל מהך מלתא לחודא דמכשר התם הרדופני למרור ה"מ לדחות פרש"י כיון דהרדופני סם המות הוא כדאיתא בפ' אלו טריפות אין זה אמת ושלום וכן הקשו התוס' בפ' כל שעה בשם רשב"א וע"ש:

דף לג.

בפרש"י בד"ה ואי נמי צריך אגד כו' והאי דנקט פלוגתייהו במיעטן ביו"ט משום דסתמא בתר דאגדיה כו' עכ"ל ולא בעי למימר דמש"ה נקט מיעטן ביו"ט משום דאגד הזמנה בעלמא הוא ולא כלום הוא כדמסיק לקמן אמתני' דמשמע ליה דהכא אכתי לא אסיק אדעתיה הך סברא דאגד הזמנה בעלמא הוא ועוד דהך סברא לא קאמרינן לקמן אלא אי קסבר אין צריך אגד והכא קיימינן למאן דקסבר דצריך אגד ולמאי דקאמר נמי דפליגי במילף לולב מסוכה איכא למימר נמי הכי דמש"ה נקט מיעטן ביו"ט דסתמא בתר דאגדיה הוא כך כתבו התוספות פרק קמא בשם פ"ה אבל התוס' בשמעתין כתבו למאי דמסיק דפליגי במילף לולב מסוכה תירוץ אחר דמש"ה נקט ביו"ט לרבותא דאפ"ה מכשירין חכמים דאין דיחוי ולמאי דס"ד דכ"ע אית ליה דצריך אגד ופליגי ביש דיחוי או לא לא כתבו התוס' כלום אמאי נקט מיעטן ביו"ט וע"כ לא סברי כתירוץ רש"י דא"כ למאי דקאמר נמי דבמילף לולב מסוכה פליגי נמי הוה ניחא בהאי תירוצא אלא שהנראה שהתוס' סברי דאף אם נימא דצריך אגד לא שייך כאן דיחוי כיון דנתקן קודם יו"ט וחזי בתחלת יו"ט וכן נראה ממ"ש לעיל גבי אשירה דכמו דעלתה בו תמרה בעיו"ט לא חשיב דיחוי ה"ה בבטלה מעיו"ט וכן נראה ממ"ש הכא דנקט מיעטן ביו"ט לרבותא דאפ"ה מכשירין חכמים דאין דיחוי ואי הוה שייך דיחוי באגד אפילו קודם יו"ט כפרש"י הא שפיר הוה שמעינן באגדו ומיעטו קודם יו"ט דחכמים סברי אין דיחוי אלא ע"כ דהתוס' סברי דלא שייך כלל דיחוי במיעטו קודם יו"ט וא"כ לפי זה שפיר מצינן למימר הא

דמסיק לקמן דאגד הזמנה בעלמא הוא אפילו לולב צריך אגד כמ"ש התוס' דאית ספרים דגרסי הכי ומיהו התוס' כתבו דאין לגרוס כן והיינו משום דא"כ מיפסיל משום תעשה ולא מן העשוי אי ילפינן לולב מסוכה כדמסיק הכא בחד תירוצא ודו"ק:

דף לד.

תוס' בד"ה ורבנן למקדש מנ"ל כו' ולית ליה נמי הא דדרשו רבנן לקמן ערבי נחל כו' עכ"ל אין זה מדוקדק דת"ק דאבא שאול נמי לית ליה הא דדרשי לקמן ערבי שתים דב' דרשות לא דרשינן מערבי וכ"ה לשון הרא"ש בשם התוס' דאבא שאול ות"ק לית להו הא דדרשינן לקמן ערבי שתים כו' עכ"ל ע"ש:

בד"ה בית הכוסות כו' עכ"ל מה שיש לדקדק בכל דבריהם בזה תמצא מבואר בחידושי חולין פרק אלו טריפות (חולין דף נ') ע"ש:

גמ' אמר אביי ש"מ האי חילפא גילא כו' פשיטא כו' יש לדקדק דמכח סברא הא ודאי לא פשיטא ליה למימר דחילפא גילא כשר להושענא דאימא כיון שאין בו ג' סימנים דערבה פסולה דמש"ה איצטריך למתני בברייתא סימני דצפצפה כמו שפירשו התוס' ואי קאמר פשיטא כיון דע"כ הברייתות הכי מתרצן וא"כ מאי אשמועינן אביי דקאמר ש"מ האי חילפא גילא כשר דא"כ מאי משני מ"ד הואיל ואית ליה שם לווי כו' הא ע"כ אע"ג דאית ליה שם לווי מתכשר דהברייתות מתרצן בהכי ואכתי מאי אשמועינן אביי וצ"ל דאיכא עוד מינא אחרינא דלית ביה נמי ג' סימנים אלא שפיה דומה נמי למגל אבל לית ליה שם לווי דבההוא מינא אחרינא שפיר מתרצן הברייתות ודקאמר כי תניא ההיא בחילפא גילא קושטא דמלתא קאמר דמכשיר נמי בחילפא גילא ואשמעינן אביי דאפילו חילפא גילא דאית ליה נמי שם לווי כשר ודו"ק:

דף לה.

בפרש"י בד"ה ומאן דבעי דין ממון כו' ומכשיר אתרוג של טבל כו' עכ"ל ואין להקשות אדפריך מאתרוג [א] של תרומה טמאה אמאי לא פריך ליה מאתרוג של טבל גופיה דפסל במתני' דע"כ ל"פ ב"ש וב"ה אלא בדמאי אבל בשל טבל כולהו מודו כמ"ש התוס' דניחא ליה למפרך מתרומה טמאה דקתני בהדיא במתני' דפסול ועי"ל דרש"י מפרש לה כמ"ש הר"ן בשם הרמב"ן דהא דפליגי ב"ש וב"ה בדמאי היינו בתרומה טמאה של דמאי וארישא קאי והשתא מצינן למימר שפיר במתני' דמכשר בשל טבל ולא הוי כמו אתרוג השותפין כיון שיכול לסלק הכהן באתרוג דעלמא שיפרוש על זה כמ"ש הר"ן ע"ש:

תוס' בד"ה לפי שאין בו היתר אכילה כו' [ב] וי"ל דודאי לא היה צריך אלא נחלקו בהנך טעמי לענין ערלה משום דנ"מ כו' עכ"ל מיהו קשה אכתי אמאי לא שבק המתרץ סברת המקשן דמאן דבעי דין ממון לא בעי היתר אכילה והא דתרומה טמאה פסולה משום דמצותה בשריפה וכתותי מכתת שיעוריה וי"ל לפי שיטתם בדיבור שאחר זה דאף למאן דבעי דין ממון ולא בעי היתר אכילה אתרוג של טבל ודאי פסול לכ"ע משום אתרוג השותפין ובתרומה טמאה נמי תנן בהדיא במתניתין דפסול כדפריך מיניה וא"כ ליכא נפקותא כלל למאן דבעי דין ממון ולא בעי היתר אכילה ודו"ק:

בא"ד ומאן דפסיל היינו מדרבנן כו' עכ"ל אין זה מובן לכאורה דודאי ר"מ דפסל משום דאית ליה דממון גבוה הוא מדאורייתא כדאיתא בהדיא בקדושין פ"ב ועוד מדפטר מעשר שני מן החלה בשמעתין ע"כ אית לן למימר דאית ליה דממון גבוה הוא מדאורייתא ומהרש"ל כתב וט"ס הוא והגיה דכצ"ל ומאן דמכשר היינו אליבא דרבנן וקאי על המשנה עכ"ל וטוב היה לנו לומר כי כולו טעות כי טעות כזה אינו מצוי ליפול בספר גם הגהתו אינה מבוררת דהא איכא מאן דלא בעי דין ממון ומכשיר אף לר"מ ואתיא מתני' שפיר כר"מ ונראה לקיים נוסחות הישנות בתוספות שבאו ליישב קושייתם בדרך אחרת דלכך נקט טעמא דהיתר אכילה בערלה ובתרומה טמאה משום דמטעמא דמכתת שיעוריה לא פסול אלא מדרבנן והוא דחוק ומ"ש עוד מהרש"ל במה שכתבו התוס' דהמ"ל נמי מעשר שני בגבולין ואליבא דכ"ע כו' פירוש דאיכא בינייהו דמאן דצריך היתר אכילה ולא בעי דין ממון ה"נ מכשיר דהיתר אכילה יש לה ע"י פדיון ודין ממון ליכא שהרי ס"ס ממון גבוה הוא לכ"ע כו' עכ"ל הוא דחוק דאף אם יש לה פדיון מ"מ אסור באכילה השתא ואין לה היתר אכילה מקרי ולא קאמרינן התם דממון גבוה הוא בגבולין אע"ג דיש לה פדיון אלא משום דאין לה היתר אכילה עכשיו וכפרש"י שם בהדיא גם מ"ש מהרש"ל הא דאמר רב חסדא התם כו' אבל בגבולין ד"ה פטור מן החלה בע"כ דסבר כמ"ד הכא דבעי דין ממון ולא סגי בהיתר אכילה עכ"ל אף לפי סברתו דלעיל דמקרי יש לה היתר אכילה בגבולין אע"פ דממון גבוה הוא מ"מ אין זה מוכרח אלא דרב חסדא דהתם אית ליה כמסקנא דהכא דשאני עיסה דאיכא מיעוטא יתירא אבל באתרוג דליכא מיעוטא יתירא כיון דמשתרי באכילה אע"ג דלית ביה דין ממון לכם קרינא ביה וק"ל:

דף לה:

בד"ה נטלה בוכנתו כו' כדתנן פיטמא של רימון אבל הא דא"ר יצחק נטלה בוכנתו הוא קצה העץ כו' עכ"ל וכצ"ל וכ"ה בערוך:

דף לו:

בד"ה בשבת מותר להכניס כו' אע"פ שפירש שם בקונטרס דהא דבעי למיסר בגג משום טירחא כו' עכ"ל נראה מלשונם דלפי פ"ה אין הוכחתם הוכחה ונראה דהיינו דאי הוה סברת האבעיין משום טרחא יתירתא למאי דמסיק נמי הכא אדם קובע מקום לבית הכסא בתמיה דמשמע בבה"כ קבוע יש לאסור היינו דוקא היכא דאיכא נמי טרחא יתירתא משא"כ בנדון דידן בבה"כ בבית ואע"ג דההיא דלחצות שיניו אוסר משום קבוע בלאו טרחא יתירא מ"מ ניחא להו לאתויי ראיה מבה"כ גופיה ומש"ה הוצרכו לדחות פ"ה דבב"ה בגג גופיה לא [הוה] בעי למיסר כלל משום טרחא אלא כיון דאפשר להזמינן מבעו"י וזה שייך נמי בנדון דידן בבה"כ בבית ודו"ק:

דף לז.

בד"ה כי היכי דלא להוי חציצה דקסבר רבה מין במינו חוצץ כו' עכ"ל מהך מלתא ודאי אין ראיה למימר דמין במינו חוצץ דאיכא למימר דמיירי באגדו שלא במינו דהא רבה כרבנן סבירא ליה דאין צריך אגד כפירוש רש"י ורבא נמי דקאמר הכא אינו חוצץ לאו משום דמין במינו אינו חוצץ אלא אפילו שלא במינו אינו חוצץ ומשום דכל לנוי אינו חוצץ כדקאמר אלא שהתוס' סמכו דבריהם אדלקמן גבי לא לדוץ כו' ולא לגוז כו' דאית ליה לרבה בהדיא דמין במינו חוצץ ורבא אית ליה דאינו חוצץ וכן נראה מדברי התוס' דבפרק הוציאו לו דאדלקמן סמכו דבריהם ע"ש:

בד"ה דבעינן לקיחה תמה וליכא כו' ופירש בקונטרס דאיסורא משום חציצה אע"ג דלקיחה ע"י ד"א כו' עכ"ל אין זה מדוקדק שפתחו באיסור חציצה וקאמרי אע"ג דלקיחה ע"י ד"א כו' דהא לפי דרכם השתא לא שייכא כלל איסור חציצה בדבר הכרוך בידו בהך דקיימינן ביה דכרך ידיה בשיראי והכי הל"ל אע"ג דחציצה לא שייכא הכא ולקיחה ע"י ד"א שמה לקיחה ומיהו למאי דמסקי התוס' דאין לחלק בזה אלא דהכא מיירי שעשה מן הסודר כמין בית יד ללולב ואין שייך כאן חציצה כו' דהשתא שפיר איכא לקיים פרש"י בההיא דכרך ידיה בשיראי דאיסירא משום חציצה וכן נראה מדברי התוס' דפרק הוציאו ע"ש ודו"ק:

דף לח.

בד"ה ותהי לו מאירה שלא למד ואם למד כו' דמתני' מיירי בלא למד כו' דהא בגדול מקרא אע"פ כו' עכ"ל דהשתא ע"כ אשלא למד לא קלייט דאם כן בגדול מקרא אמאי לא קלייט ליה גם דרך השני שבפ"ה ואם למד תבא לו מאירה שמבזה כו' א"א לפרש במתני' דהא בלא למד איירי מתני' אלא משום דלאו בני חיובא מקרין אותו ואין מוציאין אותו קלייט ליה אבל בברייתא דמיירי דמוציאין אותו וכדמוקמינן לה באכל שיעורא דרבנן ע"כ דלא קלייט ליה אלא משום שלא למד ואם למד משום שמבזה קונו בשלוחים שפלים כאלה ולא הוציא את עצמו ובמתני' דמיירי בלא למד לא סגי להו בהאי טעמא שמבזה קונו בשלוחים שפלים כאלה דכיון דלא למד ולא היה יכול להוציא עצמו הוצרך לשלוחים שפלים ועדיפא להו לפרש במתני' כיון דלאו בני חיובא נינהו ואינן מוציאין אותו קלייט ליה ומהרש"ל כתב והא דלא לייט ליה במתני' משום דלא למד צ"ל דלא כל אדם בקי בקריאת הלל משא"כ בבהמ"ז עכ"ל והוא דחוק אלא שהנראה שתנא דמתני' לא נחית כלל להך מילתא למילט ליה משום דלא למד וק"ל:

בד"ה באמת אמרו בן כו' ואין יכול לדקדק מכאן [דחייבות] בברכת המזון דאורייתא כו' עכ"ל וכ"ה בכל נוסחות ישנות בתוס' ומהרש"ל הגיה מכאן דברכת המזון דאורייתא עכ"ל וא"א להגיה כן דבהא ליכא מאן דפליג ולא מבעיא לן בשום דוכתא דלכ"ע ברכת המזון דאורייתא ולא פליגי ר"מ ור"י אלא בשיעורא אי בכביצה אי בכזית אלא הא מבעיא לן בפ' מי שמתו אם נשים חייבות בברכת המזון דאורייתא או לא והגהת א"א ז"ל כאן בתוס' הכי מכאן דאין חייבות בברכת המזון דאורייתא דדלמא כו' ושיעור דבריהם כך הוא לפי מה שכבר כתבו דבפרק מי שמתו רוצה לדקדק מהך ברייתא דנשים חייבות בבהמ"ז דאוריי' ודחי לה ואהא כתבו דמהך תוספתא דמייתינן אין לדקדק בהיפך דאין חייבות בבהמ"ז דאורייתא מדאין מוציאין הרבים בשאכלו שיעור דאורייתא ואהא תירצו דודאי איכא למימר דחייבות בבהמ"ז דאורייתא אלא דלא הוי דאורייתא לענין דלא מצטרפות לזמון וכדקתני דאין מוציאין הרבים י"ח ומשום דרבים זילא בהו מלתא ובהכי סליקו דבריהם כהוגן ודו"ק:

דף לט.

בפרש"י בד"ה הלוקח לולב כו' מי ציית לן להחזיק כו' עכ"ל וכצ"ל וכ"ה לשון רש"י באלפסי וק"ל:

דף לט:

תוס' בד"ה בד"א דמזון ג' סעודות מיהא דמוסרין כו' דסתם ע"ה אינו חשוד כו' א"כ מן המופקר נמי ליתסר הפיגם כו' עכ"ל יש לדקדק מאי קא קשיא להו לפ"ה דמן המופקר ודאי שרי מטעמא דסתם ע"ה אינו חשוד אבל מן המשומר הרי ראינוהו חשוד ששדה זו משומר בגדר ופתח נעול זה נחשד לענין כו' כפ"ה ונראה משום דמשמע להו דאין חילוק בין המשומר דראינוהו משמרו או דלא ידעינן ביה אם היה משמרו אלא שהוא מן המשומר שכיוצא בו נשמר ובהכי ניחא שנקטו בקושייתם מלתא דלקמן דא"כ מן המופקר נמי ליתסר הפיגם כו' ולא סגי להו להקשות אמן המופקר דקיימינן בה בהך ברייתא משום דעיקר קושייתם אברייתא דלקמן דדומיא דפיגם וכל הני דחשיב דלא ידעינן ביה בהאי דודאי הפקיר אלא דמחזקינן ליה בהפקר שאין כיוצא בו נשמר ודומיא דהכי במן המשומר אף דלא ידעינן ביה דמשמרו אלא שהוא מן המשומר שכיוצא בו נשמר ואהא קשיא להו שפיר דהא סתם ע"ה אינו חשוד הוא ואי בודאי חשוד דהיינו דידעינן ביה שדרכו להצניע מעות שביעית לאחר הביעור כפ"ה לעיל או דקונה בהן דברים האסור לקנות בהן כפירוש התוס' לעיל א"כ מן המופקר נמי לתסר כו' ודו"ק:

בד"ה ולשביעית ירק נמי אית ביה כו' גבי ערלה פעמים שברביעית ואסורין משום ערלה כו' עכ"ל מפי' הר"ש במסכת שביעית דמכאן ילפינן דיש לאילנות ר"ה אחר קבוע ואזלינן ביה בתר חנטה דיש לכולן קביעות בשבט ואע"ג דגדלין על רוב מים לא אזלינן בהו בתר הבאת שליש כמו בגורן ויקב משום דאין קביעות להבאת שליש שלהם וכצ"ל דלא אזלינן בהו בתר לקיטה מהאי טעמא ולגבי אתרוג כתבו התוס' ברפ"ק דקדושין אע"ג דאתרוג גדל על כל מים אין לנו לחלקו משאר אילנות לענין שביעית כיון דלענין רבעי לא חלקתו תורה משאר אילנות ודרשה דגורן ויקב לירקות אתא ולא לאתרוג ומכל מקום לענין מעשר שהוא דרבנן תקנו חכמים אחר לקיטתו הואיל וגדל על כל מים כירק עכ"ל ע"ש ודו"ק:

בא"ד ומיהו קשה מאתרוג דאמרינן בפ"ק דר"ה באתרוג שחנטו כו' אלמא דמ"ד בתר לקיטה אע"ג דנגמר כו' עכ"ל הא ודאי א"נ דאזלינן נמי בתר גמר פרי הוה צריך שני עישורין דכבר בט"ו בשבט דאשתקד נכנסה שלישית נמצא שחנטה בשניה ובשלישית נגמר פרי שלה אבל עיקר קושייתם לפי דרכם שכתבו דהכל הולך אחר גמר פירי ולא נקט בכל דוכתא לקיטה אלא משום דדרך ללקט בגמר פרי וא"כ הכא כיון דכבר נגמר פרי זמן רב קודם לקיטה לא ה"ל למתלי כלל בלקיטה שנלקט בא' בשבט ומעשה שהיה

כך היה כדקאמר התם כיון דהלקיטה לא היתה בזמן גמר פרי ומהרש"ל האריך בפירוש דברי התוס' קצת בפנים שונים וא"צ ודו"ק:

דף מ.

בד"ה ועצים דהסקה תנאי היא כו' והיכא דליקטן למשרה הוי דבר שהנאתו אחר ביעורו ולא חל עליה שביעית עכ"ל משמע לפי שיטה זו דהיכא דלא לקטן למשרה מודה רבי יוסי דאסור למשרה דהוי דבר שהנאתו אחר ביעורו ופירות סתמייהו לאכילה וא"כ הוא לא הוה אצטריך למימר לר"י לאכלה ולא למלוגמא אלא לאכלה ולא למשרה היכא דלא לקטן למשרה אלא דקושטא קאמר לר"י דממעטינן למלוגמא אפילו בכה"ג דלקטה למלוגמא ולא מהני בהו מחשבה אך קשה דאמאי איצטריך ליה למימר לר"י לכם לכל צרכיכם אפילו למשרה וכביסה דהא שפיר דרש ר"י כרבנן דלכם דומיא דלאכלה במי שהנאתו וביעורו שוה יצאו משרה וכביסה אם לא לקטן למשרה משום דהנאתן אחר ביעורן ואם לקטן נמי למשרה מהני בהו מחשבה ולא נהגא בהן שביעית נמי מה"ט דהוי דבר שהנאתן אחר ביעורן ויש ליישב אבל בדוחק ואולי שמפני זה כתב בפ"ה כאן שטרח ליישבה ולא יכול ודו"ק:

דף מ:

בד"ה על חיין אין מתחללין כו' ותימה דבריש הזהב משמע בין לב"ש בין לב"ה דטבעא אפירא לא מחללין כו' עכ"ל מההיא דהגוזל קמא שהביאו התוס' לקמן דמעות של בבל בבבל חזו דזבין בהו בהמה ומסיק להו התם ה"ל לאקשויי בפשיטות אההיא דריש הזהב דקאמרינן דטבעא אפירא לא מחללין ויתיישב נמי בדברי התוס' בשמעתין ועי' בתוס' ר"פ הזהב ודו"ק:

בד"ה שמא יגדל מהם עדרים כו' ומפרש בירושלמי דבזכרים פליגי אי גזרינן כו' עכ"ל משום דאפשר לפרש דבנקבות ודאי דכ"ע מודו היינו מטעמא דשמא יגדל עדרים כדאמר בשמעתין אבל בזכרים דפליגי ורבנן אמרי דאין מתחללין לא משום גזירה זכרים אטו נקבות דה"ל גזירה לגזירה אלא משום שמא תכחיש כפ"ה התם מש"ה הוצרכו לאתויי דבירושלמי קאמר בהדיא דבזכרים נמי פליגי משום גזירה אטו נקבות ומפ"ה דבשמעתין ה"מ לאקשויי אפירושו דהתם אלא דניחא לאתויי מירושל' בהדיא ודו"ק:

דף מא.

בד"ה פירות הללו נתונים לך כו' בהדיא קתני בירושלמי דשביעית ספ"ח והחנוני א"ל הרי סלע כו' עכ"ל בתוספתא דשביעית פ"ח ליתא הך סיפא והוא א"ל הא לך סלע זו במתנה והלה לוקח כו' ואפשר שכן היה בנוסחת גמרא שלהם ולהכי הוצרכו להביאו מדברי ירושלמי:

בא"ד ודייק דדרך חילול אינו מדלא חילל החנוני לכתחלה כו' עכ"ל כתב מהרש"ל פירוש בעל הבית יתן לחנוני סלע במתנה והחנוני יחלל ויחזור ויתן לו סלע במתנה וזולת זה לא יתכן עכ"ל ואין זה מוכרח דלמאן דאית ליה במרובה דיכול אדם לחלל מה שביד חבירו שפיר יתכן דיחלל החנוני הסלע שביד בעל הבית ונראה שהתוס' ימאנו מלפרש כפרש"י שפי' מדלא חילל הבעל הבית עצמו על פירותיו דאפשר בדלית ליה פירות וע"כ בדלית ליה פירות קמיירי דלמה ילך אצל חנוני הרגיל ילך אצל חבירו ויתן לו פירותיו במתנה ויחזור להחליף פירותיו עם חבירו על הסלע שבידו ויחזור חבירו ויתן לו הסלע במתנה ודו"ק:

גמ' אמר רב נחמן בר יצחק רבי יוחנן בן זכאי בשיטת כו' מהרש"ל הגיה רב נחמן ב"י אמר ר"י בשיטת כו' עכ"ל והיינו משום דמשמע ליה דלרב נחמן ב"י לא קאי האי טעמא דקאמר אמתני' משום דמהרה יבנה בהמ"ק אלא דמן התורה אסור אבל קשה למחוק כל הנוסחאות בסוגיין ובפ"ג דר"ה שוות דגרסינן אמר רב נחמן ב"י כו' והנראה דלרב נחמן ב"י נמי ע"כ למאי דקטעי רבי יהודה למימר דמדרבנן קאמר ע"כ דקאי האי טעמא דשמא יבנה בהמ"ק אלא לפום קושטא דמלתא קאמר רב נחמן דמצינן למימר שפיר דריב"ז נמי מן התורה אית ליה משום קושיא אחרת דפריך במנחות פרק ר"י ומשום מצוה ליקום וליגזור קאמר רב נחמן ב"י הכי ומיהו התוס' כתבו שם דהכא משום קושיא דלעיל קאמר רב נחמן בר יצחק הכי ומצינן למימר השתא כיון דאקושיא דהתם שפיר קאמר אמר רנב"י סרכיה דהתם נקט הכא ובפ"ג דר"ה למימר נמי הכי אר"נ כו' ודו"ק:

דף מא:

תוס' בד"ה הילך אתרוג זה כו' ולשון כל מתנה שאינה כו' מוכיח כן דמשמע כו' עכ"ל וז"ל הר"ן והיינו לישנא כל מתנה שאינה כלומר כל מתנה שמתוך הערמתה אינה כלום עד שאם הקדישה אינה כו' עכ"ל:

דף מב.

בד"ה מ"ד התם הוא דטעה כו' פלוגתא היא בפסחים פרק אלו דברים כו' ואית ספרים דגרסי מ"ד כו' עכ"ל נראה קצת מלשונם דלאית דגרסי אין אנו צריכין לאוקמי מילתא דרב הונא בפלוגתא ואינו כן דהא איכא מאן דמחייב התם בלא עשה מצוה ורב הונא פוטר הכא ונראה לפרש דמשמע להו דחוק דרב הונא אשמעינן הכא מילתא דתליא בפלוגתא אבל לאית דגרסי אף שהוא פוטר אפילו בלא עשה מצוה מ"מ לא נחית לאשמעינן הך מלתא אלא מלתא אחריתא אשמעינן דפוטר אפילו במצוה דלא רמיא עליה ודו"ק:

בד"ה היודע לפרוס כו' איכא לאוקמא ביחידי שאין עמו אחר כו' עכ"ל להאי תירוצא לא דייק להו הא דמשמע קטן אינו נושא כפיו הא גדול נושא ואע"ג שלא נתמלא זקנו אלא דכל שלא נתמלא זקנו קטן מקרי ואינו נושא כפיו בפני עצמו מיהו להאי תירוץ שני שכתבו א"נ נושא כפיו היינו בקביעות כו' ודייק להו מיורד לפני התיבה דמשמע הא גדול יורד כו' מהך מילתא גופה דנושא את כפיו ה"מ לדיוקי הכי ואפשר במה שכתבו וכצ"ל נמי משום לירד כו' ר"ל דמנושא את כפיו דיורד לפני התיבה נמי וכ"ה בר"ן פרק הקורא עומד ע"ש ודו"ק:

דף מב:

בד"ה והשמחה לאכול בשר כו' וא"ת זימנין דאין נאכלין כל שמנה כגון שחל יו"ט כו' עכ"ל יש לדקדק מאי קשיא להו דמי יימר לן דליל ח' בכלל שמחה ח' דקתני דהא ע"כ לילה ראשונה אינה בכלל כדאמרינן לקמן ומוציא אני ליל יו"ט ראשון ונימא דדומיא דהלל קתני נמי השמחה שמנה דהיינו ביום ועוד אמאי לא תקשי להו בשאר לילות כשחלו במוצ"ש ומהרש"ל תירץ בזה דשאר לילות לא אתרבו בשלמים להדיא רק ליל שמיני כו' עכ"ל וא"א לומר כן דמהאי טעמא דמרבינן מוהיית אך שמח ליל ח' לפי שיש שמחה לפניו כדלקמן מכ"ש דה"ל לרבויי שאר לילות שיש שמחה לפניהם חוץ מליל יו"ט ראשון אלא דלא אצטריך לן לרבויי שאר לילות דימים אפילו לילות במשמע כפרש"י לקמן ועוד אם שאר לילות לא אתרבו אם כן ע"כ והשמחה שמנה לא קאי כלל אלילות ומאי קשיא להו מליל שמיני אבל הנראה שדבריהם מבוארים שהם הבינו הכא הדברים דלקמן כפשטן וכמ"ש התוס' ג"כ בשם רש"י פרק אלו דברים דלא מרבינן לקמן מוהיית אך שמח יום שמיני לשמחה דבחג הסוכות כתיב שמחה אלא דליל שמיני אתרבי משום דיש שמחה לפניו והשתא הא דקתני והשמחה שמנה אין הימים שוים

דבראשון השמחה ביום ולא בלילה ובשאר הימים בין ביום ובין בלילה ובח' בלילה ולא ביום והשתא שפיר תקשי להו כשחל ליל שמיני במוצ"ש ליכא שמחה כלל בח' לא בלילה ולא ביום וה"ל למתני נמי השמחה שמנה וז' כדקתני באידך בבי אבל בשאר לילות כשחל במוצ"ש איכא שמחה מיהת ביום ודברים אלו ברורים בכוונת התוס' דהכא ואיך שיהיה התוס' דהתם סותרים דבריהם דהכא וכן פרש"י דהתם סותר פירושו דלקמן שפירש שיש שמחה ביום שמיני ודו"ק:

דף מג.

בד"ה לא ידעינן בקביעא כו' דהוה דייר היכא דמטו שלוחי תשרי וזמנין דאזל בניסן כו' עכ"ל [א] ולא ניחא להו למימר דהוה דייר היכא דמטו שלוחי ניסן ולא שלוחי תשרי דא"כ לא הוה קאמר כגון אנא דידענא בקביעא דירחא דהא בתשרי הוה עביד תרי יומי מדינא כאילו לא ידע וק"ל:

דף מג:

גמרא ערבה שלוחי ב"ד מייתו לה כו' מדלא קאמר אלא ערבה שלוחי כו' משמע דהאי טעמא דאר"י כדי לפרסמה קאי משום דאי לאו האי טעמא ה"ל למדחי ביו"ט ראשון וכדמסיק דלא מוכחא מלתא ודו"ק:

בפרש"י בד"ה תחת האבנים ויודעים הם בחכמים שלא יטלטלו למחר האבנים עכ"ל ליכא לאקשויי הכא כדאקשינן לעיל בלולב טלטול בעלמא הוא ולדחי שבת דערבה במקדש כל ז' דאורייתא הוא די"ל דכל דבר שאפשר לעשותו מע"ש אסור לעשותו בשבת אפילו באיסור טלטול אבנים דהכא משא"כ באיסור טלטול דלולב דא"א לעשותו מעיו"ט והכי אמרינן בהדיא בפ' שתי הלחם בהך דסידור קנים ונטילתו אין דוחה שבת משום מוקצה כמ"ש התוס' שם אע"ג דהוי סידור קנים ונטילתן דאורייתא והיינו משום דאפשר לעשות מעיו"ט והא דאסרינן הכא שבות במקדש ע"ש בתוס' וק"ל:

דף מד.

תוס' בד"ה א"ל רבי יוחנן מי אמרה כו' וי"ל דשמא הקפת מזבח בכהנים ושאר ישראל כו' עכ"ל יראה פי' לדבריהם דשאר ישראל נמי דאורייתא בנטילת ערבה והקפת כהנים אינה אלא תקנתא דרבנן דמי כתיב הקפה באורייתא דהכא נמי צ"ל למאן דאית ליה מקיפין בלולב דהוי נמי הקפת כהנים דרבנן ויש לדקדק השתא לתירוצם הדרא קושיין

לדוכתין כיון דשאר ישראל נמי דאורייתא בנטילת ערבה בלא הקפה אם כן ערבה נמי לכל מסורה ולא תדחי שבת גם אמאי לא היו מתנין בה כמו בלולב לחד תירוצא כיון דכל אחד מישראל היה לו ערבה ומה תולה בהקפת כהנים שאינו אלא תיקון דרבנן וי"ל דקושטא דמלתא לאבא שאול דבשאר ישראל לא דחי ערבה שבת אלא בכהנים בהקפת מזבח בערבה הוי דחי וליכא למימר הכא כיון דלא דחי בישראל בכהנים נמי לא דחי כמ"ש התוס' לעיל גבי לולב דהכא בערבה הוה היכרא שהם היו מקיפין גם בשאר ימים ולא ישראל מיהו למ"ד בלולב היו מקיפין קשה בלולב אמאי לא נימא נמי הכי וי"ל בדוחק וק"ל:

גמ' לא קשיא כאן במקדש כאן בגבולין לפרש"י הל"ל אלא לא קשיא כו' דהא חזר מתירוצא קמא ולשיטת התוס' בשם ר"ת ניחא וק"ל:

דף מד:

שם אדם יוצא י"ח בערבה שבלולב בי"ט הראשון של חג כ"ה בכל הנוסחאות אבל ברי"ף וברא"ש לא כתבו בדבריהם ביו"ט הראשון של חג וכתבו דברי ר' יצחק להלכה ומצות ערבה לדידן אינה אלא ביום ז' זכר למקדש כדאמרינן לעיל ואפשר דר"י לרבותא קאמר הכי לדידהו בזמן שבהמ"ק קיים אפילו ביום טוב ראשון של חג דהוי ליה מצות לולב עיקר מן התורה בגבולין ולא בערבה וליכא הוכחה דעבד לה למצות ערבה אפ"ה יוצא י"ח נמי בערבה וכגון דהדר מגביהו וכמ"ש הרא"ש דבהכי איירי ר"י והרי"ף והרא"ש לא הביאו הך רבותא כיון דלא נפקא לן מידי להלכה וק"ל:

תוס' בד"ה שלשה בדי עלין לחין ששלשה הבדין יוצאין מקלח אחד עכ"ל מפרש"י נראה לפרש ששלשה בדין כמשמען וכ"ה בר"ן אבל התוס' דקדקו לפרש כן כיון דרב נחמן בא לפרש ערבה צריכה שיעור דקאמר ר' אמי ע"כ ג' בדין לאו כמשמען דא"כ לא הוה אצטריך ליה לר' אמי למימר שוב דאין אדם יוצא בערבה שבלולב דהא פשיטא כיון דאין בלולב אלא שני בדי ערבה כדאמרינן פרק לולב הגזול ומש"ה פרש"י דג' בדין דנקט אינו אלא בקלח אחד ולרבותא קאמר דלמצות ערבה יוצא בה וק"ל:

דף מה:

גמרא ואלמלא יותם בן עוזיהו כו' עיין פרש"י ובס' ד"ה פי' בע"א מפני שבכל מלכי יהודה כו' נמצא בכ"א קצת חטא חוץ מיותם וע"ש שהביא המאמר בע"א שהוא תמוה וק"ל:

דף מו.

תוס' בד"ה העושה סוכה לעצמו כו' עשאה לעצמו מברך לעשות סוכה עשאה לאחר מברך לעשות סוכה לשמה עכ"ל מהרש"ל הגיה לשמו ולא ידענא טעם שיתכוין האחר לשמו וי"ל לר"א דפוסל סוכה שאולה מש"ה הוצרך האחר לעשותה לשם מי שיושב בה וברא"ש הביא הירושלמי בע"א עשאה לעצמו מברך לעשות סוכה עשאה לאחר מברך על עשיית סוכה עכ"ל ולפי זה יש טעם בחילוק הברכה כמו שכתבו המפרשים בפ"ק דפסחים דכל המצוה הנעשית ע"י אחר הכל מודים שאותו אחר מברך בעל כדאמרינן התם גבי מילה לא סגיא דלאו איהו מהיל ויש לפרש הירושל' לגיר' התוס' שלפנינו דסוכה לשמה בעינן לב"ש כדאמרינן בפרק קמא ואם הוא לעצמו עושה הסוכה אין צריך לומר בברכה דעושה לשמה דמעשיו שיושב בה ומברך לישב בסוכה מוכיחין שפיר דעשאה לשמה אבל אם עשאה לאחר אין כאן מעשים מוכיחים ולהכי צ"ל בברכה כך דעשאה לשמה ודו"ק:

בד"ה העושה כו' ודאמרינן בהרואה כו' כתב רב שרירא כו' דבעינן מידי דאתי מזמן לזמן וקשה כו' עכ"ל ר"ל דבהך מלתא דרב שרירא יתיישבו כל הקושיות לבר מהך דפדיון הבן ועיין בר"ן שתירץ בזה דפדיון הבן נמי מזמן לזמן קאתי וק"ל:

בד"ה הרואה נר של חנוכה כו' דאין שייך לתקן לרואה ברכה שאין העושה מברך עכ"ל מפי' מהרש"ל דלעשות ברכה אחרת שאין העושה מברך זה לא יתכן וברכת שהחיינו לק"מ אע"פ שעושה כו' כי אין שייך שהחיינו היכא דלא שייך ברכה אחרת ועוד כו' עכ"ל ודאי דמצינו ברכת שהחיינו שפיר בלאו ברכה אחרת וכגון ברואה חבירו לאחר ל' יום גם לא ידענא מאי קשיא ליה משהחיינו דהא באחר הרואה קיימינן ודומיא דהכי אפילו אחר העושה אינו מברך שהחיינו אלא בעושה לעצמו וק"ל:

דף מו:

בד"ה אתרוג בז' אסור אפילו כו' משמע בגמ' דמפסיק סעודתו בשביל לולב וכ"ש שלא יתחילו כו' עכ"ל הך דמפסיק סעודתו מוקמינן התם בדליכא שהות ונהי דהך דרבי חנינא אפשר דמיירי בדאיכא שהות מ"מ אסור להתחיל לכתחילה כדקתני התם גבי תפלה אם התחילו אין מפסיקין בדיעבד דוקא קאמר וק"ל:

בד"ה דאי איתרמי ליה סעודתא כו' וכולה כחד יומא כדפרישית כיון דלא מפסקי כו' עכ"ל לא הוה אצטריך הכא להך מלתא דהא לכל ז' אתקצאי ובאתרוג נמי בכה"ג אסור כל ז' באתרוג שנפסל ולא שייך לפלוגי בין אתרוג בין סוכה מה"ט דמפסיק לילות

מימים אלא היכא דאתקצאי למקצת הימים כמ"ש התוס' לעיל ואפשר משום (דנפסלה) [דנפלה] והרי לא אתחזי לבהש"מ ולא ה"ל לאסור בסוכה בח' טפי מבאתרוג ולהכי הוצרך בסוכה לטעמא דכולא כחד יומא וצ"ע:

דף מז.

בפרש"י בד"ה לינה ללון כו' יום שחייבו חכמים ליראות בעזרה כך פי' בפ"ק דר"ה כו' עכ"ל אין זה לשון רש"י אבל [יש] מי שכתב כך שכך פרש"י בפ"ק דר"ה ע"ש ולאפוקי פרש"י דפ"ב דחגיגה שפי' שם דאילו ביו"ט תחומין אסור עכ"ל וע"ש בתוס' שקיימו ג"כ פירושו דפ"ק דר"ה ודחו פירושו דפ"ב דחגיגה וק"ל:

דף מז:

תוס' בד"ה הבכורים טעונין קרבן שיר כו' ועוד תנא שלישי דלית ליה כו' עכ"ל ר"ל בדין תנופה איכא שלשה תנאי דהיינו דאיכא מאן דלית ליה תנופה כלל ותנא דספרי דאית ליה שתי תנופות וראב"י ור' יהודה נהי דפליגי בהנחה מעכבת כדאיתא במסכת מכות בדין תנופה שוים דחדא תנופה הוה וק"ל:

בד"ה כהן מניח ידו תחת כו' ולפי שהבעלים למטה קאמר יד הבעלים עכ"ל כ"ה בכל נוסחות תוספות ישנות ובדפוס מחדש הגיהו ולפי שהכהן למטה כו' גם זה אינו שוה לי ויותר נראה לקיים נוסחות הישנות ודו"ק ועיין בזה בתוס' פ"ק דקדושין בענין אחר וצ"ע שם:

דף מח.

בד"ה רגל בפני עצמו כו' קודש ללינה ושלשים ידחם כאשר אבלים כו' כצ"ל מתוס' פ"ק דר"ה וק"ל:

בא"ד וברכת המלך לא בעי למתני כו' עכ"ל ולינה לא בעי למתני לפרש"י ולפר"ח משום דפשיטא ליה תוס' דחגיגה וק"ל:

דף מט.

תוס' בד"ה שכל מזבח כו' ובסידא פליגא בה תנאי התם רשב"י כו' עכ"ל וכצ"ל דהכי מוקמינן התם פלוגתייהו בסידא וההיא דחגירת צפורן באבני מזבח ע"ש:

דף נ.

תוס' בד"ה ואי מייתי להו במקודשת כו' ועוד יש לדקדק מהנהו דתנן בפ"ב דמעילה קדשו הוכשרו ליפסל כו' והא דאמרינן פרק כל שעה כו' ויציאה דקידוש ידים ורגלים כו' עכ"ל נראה מדבריהם דמהך דתנן בפרק ב' דמעילה כו' אדחייא לה הך דחייא שכתבו לעיל ולית לן לפלוגי בין באין עם הזבח ובין באין בפני עצמן אלא דבכל גוונא לא אפסול ביוצא בקדושת כלי דאלת"ה לא הוו צריכין לתרץ הך דפרק כל שעה דאיכא לאוקמא נמי בהנהו מנחות דבאין בפני עצמן וכן לא הוו צריכין לתרץ הך יציאה דקידוש ידים ורגלים דהא דומיא דבאין בפני עצמן הן דבהכי הא הוה ניחא להו לעיל שכתבו מיהו יש לדחות דבאין עם הזבח שאני כו' והיינו משום דליכא למימר דה"נ הכא משום מנחות דבאין עם הזבח לא קתני וביוצא דאם כן לא מפסלו נמי בלינה אלא בשחיטת הזבח כמו נסכים שכתבו התוס' לעיל אע"כ דמיירי בבאין בפני עצמן דמפסלו בלינה בקדושת כלי ולא קתני וביוצא דלא מפסל ביוצא בקדושת כלי אלא בקמיצה בהנהו דאית בהו קמיצה ובהנהו דלית בהו קמיצה כגון מנחת כהנים וחביתי כה"ג ודאי דמועיל קדושת כלי ביוצא כיון דאין לו מתירין כמ"ש התוס' לקמן ונראה לפי מה שכתבו לקמן דבנסכים הבאין בפני עצמן מועיל קידוש כלי לא הוו צריכי לתרוצי הך יציאה דקידוש ידים ורגלים דהא דומיא דנסכים בפני עצמן הן דודאי מועיל בהן קדושת כלי דאל"כ אימת מפסלי כמ"ש התוס' לקמן ומיהו דהך דפ' כל שעה ודאי לא ניחא להו לאוקמא במנחות כהנים וחביתי כה"ג דסתם מנחות קאמרינן התם אך אחרי העיון שם בפרק כל שעה לא ידענא [א] מאי קשיא להו שהוכרחו להעמידה דאורחא דמלתא קאמר התם דהא לאו משום פסול יוצא נגעו בה כלל אלא דהלישה שהיא הבלילה פסולה חוץ לחומת עזרה כרבי יוחנן דאית ליה הכי בפרק קמא דמנחות והביאו התוס' לעיל והכי אמרינן בהדיא התם בפרק כל שעה במקום זריזין איתא דאמר מר בלילה כשירה בזר חוץ לחומת עזרה פסולה והיינו גופא דברייתא דמייתי מינה ת"כ דר"י בפ"ק דמנחות וצ"ע:

בד"ה חזקיה אמר כלי שרת כו' דשאני הכא שלא בזמן הוא אע"ג דאמרינן ס"פ שתי הלחם דכלי שרת אינן מקדשין שלא בזמנן מ"מ גרע כו' עכ"ל כ"ה בנוסחות התוס' שלפנינו בשמעתין ואין זה מובן כיון דאין מקדשין שלא בזמנן היינו הך ומאי קשיא להו ובגמרת א"מ ז"ל העביר קולמוס על מלת אינן וכ"ה בתוס' פ"ק דמנחות אהך קושיא דהכא ע"ש דהשתא יפול קושייתם שפיר אבל לכאורה אין המסקנא דפרק שתי הלחם כך אלא אדרבה כלי שרת אינן מקדשין שלא בזמנן ונעשה כאלו סדרו הקוף כמ"ש התוס' גופייהו בשמעתין לעיל ויש ליישב הגהת א"מ ז"ל וכלשון התוס' דפ"ק דמנחות וה"פ

דמסקנא דס"פ שתי הלחם ודאי הכי מוכחא דכלי שרת מקדשין שלא בזמנן משום דכי מטי לילי דבי שמשי תקדוש אי לאו התם משום דנעשה כמי שסדרו הקוף אבל הכא אית לן למימר דכלי שרת מקדשין שלא בזמנן משום דכי מטי לילי דבי שמשי תקדוש דלא שייך הכא דנעשה כמי שמלאו הקוף כמ"ש התוס' לעיל כיון דלא בעי כהן בבגדי כהונה ועיקר קושייתם לעיל אמעיקרא דלא אסקי אכתי לפלוגי משום דלא בעי הכא כהן בבגדי כהונה לאו משום דכלי שרת אין מקדשין שלא בזמנן אלא משום דנעשה כמו שמלאו הקוף כמ"ש לעיל וא"ת דנעשה כמו שמלאו הקוף כו' ומהרש"ל מחק כל זה לעיל מדברי התוס' ולא ידענו למה דהא ודאי עיקר קושייתם הוא כמ"ש ודו"ק:

דף נ:

תוס' בד"ה ורבנן סברי עיקר שירה בפה כו' ורב יוסף איתותב הכא מברייתא וצ"ל כו' עכ"ל פי' ולמה לא איתותב מהך מתני' אלא דצ"ל כו' וכמ"ש מהרש"ל ולכאורה בהך מלתא דשיר של קרבן דקיימינן ביה בהנהו מתניתין דעירובין ודערכין לא איתותב כדמשנינן אמר לך רב יוסף פליגי בשיר של שואבה וה"ה לקרבן כו' אלא דממתניתין דהכא איתותב מדיוקא דזהו דאינו דוחה אבל דקרבן דוחה וי"ל כיון דאי לאו ברייתא דאית ליה לר"י בשיר של שואבה דדוחה הוה מצינן לאוקמי מתני' שפיר כר"י כדאמרי' לקמן ולא הוה איתותב רב יוסף כלל ממתני' ושפיר קאמרי דמברייתא איתותב נמי בהך מלתא וליכא לאקשויי אתמיהתם דקארי להו מאי קארי להו כיון דאי לאו ברייתא הוה מוקמינן מתני' דהכא כר"י כדאמרינן לקמן אמאי לא נוקי נמי הך מתני' דעירובין ודערכין כר"י די"ל דסמכו עיקר תמיהתם אהך דעירובין דלא לישתמיט שום תנא דפליג התם בהך מלתא וכה"ג הקשו לקמן משום דלא לישתמיט כו' גבי תקיעות וק"ל:

בא"ד ומיהו אכתי קשה כו' ולא אשתמיט דפליג שום תנא כו' עכ"ל נראה דעיקר קושייתם הכא במקומם לרבנן דסברי עיקר שיר בפה וכיון דלאו עבודה הוא אינו דוחה שבת והני תקיעות דוחות דלא אשתמיט שום תנא דפליג גבי תקיעות ובס"ד הוסיפו בקושייתם אפילו לר"י דקאמר רב יוסף דבשיר של שואבה מודה ר"י דגזור ובתירוצם מיתרצא נמי הך קושיא ראשונה דבכל שיר של קרבן בהני י"ב ימים שהיה מכה בחליל היה להם נמי רוב כלי שיר כמו בשמחת השואבה וק"ל::

דף נא.

בד"ה כתנאי עבדי כו' ומשני רישא ר"י ב"י היא עכ"ל לרב יוסף ניחא דקאמר ר"י ב"י היא דרבנן פליגי עליה בשיר של קרבן ולר' ירמיה ב"א דאמר דבשיר של קרבן מודו רבנן צ"ל דקאמר ר"י ב"י היא ובר פלוגתיה וניחא ליה לאתויי תנא דמשכח בהדיא ולאפוקי מהני תנאי דסברי עיקר שיר בפה וק"ל:

דף נא:

בד"ה קרא הגבר תקעו כו' מקרות הגבר ועד צפרא אי פסלה בלינה כו' עכ"ל מפי' מהרש"ל קרות הגבר הוא עלות השחר וצפרא הוא האיר המזרח ע"כ תוכן דבריו נראה מדבריו דפסול לינה תליא בהאיר המזרח שהוא הנץ החמה ואינו כן מתוך השמועה שם אלא דפסול לינה תליא בעמוד השחר וכמ"ש כאן אבל מי הכיור עצמו נפסלין בעמוד השחר דהשתא צפרא הוא עמוד השחר וקרות הגבר הוא קודם לו בסמוך כדמשמע שם מתוך השמועה ועלות השחר הוא עמוד השחר כדמוכח בפרק שני דמגילה ע"ש:

דף נב.

תוס' בד"ה וכיון שהגיע כו' ורב כהן צדק אמר כו' עכ"ל עיין בזה בב"י בטור א"ח סימן קכ"ד:

דף נג.

בד"ה אם אני כאן כו' דפריך ולקילוסיו כו' עכ"ל כצ"ל ולקילוסיו בוי"ו:

דף נג:

גמ' מ"ט דר"י אמר קרא ותקעתם תרועה וגו' וכתיב תרועה יתקעו כו' ור"י לפניה ולאחריה מנ"ל נפקא ליה משנית מהרש"ל מחק כאן קרא תרועה יתקעו לפי מה שפרש"י וגרס אלמא תרועה היינו תקיעה ואין זה כדאי לשבש כל הספרים דהכא ובפ' אין נערכין דהא ודאי מהאי קרא איכא למשמע נמי הכי כדשמעינן ליה מותקעתם תרועה גם מה שכתב דמתרועה יתקעו דריש ר"י פשוטה לפניה ופשוטה לאחריה לא ידעתי לכוון היאך מצי למילף מתרועה יתקעו אף הפשוטה לפניה גם מה שמחק מכל הספרים ור"י לפניה ולאחריה מנ"ל נפקא ליה משנית אף דבסוגית אין נערכין אינה מ"מ הא איתא הך דרשה דשנית בסוף פרק ב' דר"ה וע"כ הנראה דתלמודא נקט מעיקרא תרי קראי דמחד

מהני תרי קראי איכא למשמע הכי דתרועה היינו תקיעה ולא נחית השתא תלמודא לפרש מאיזה מהן ורש"י שפירש דה"ג מ"ט דר"י דכתיב ותקעתם תרועה אלמא תרועה היינו תקיעה עכ"ל כצ"ל לא בא לומר דל"ג קרא דתרועה יתקעו אלא ל"ג הא כיצד כמו שהוא בגמרות שלפנינו דמשמע דהך דרשה נפקא ליה מסתירת הפסוקים ואינו כן אלא דמכל חד איכא למשמע דתרועה היינו תקיעה ולהכי נקט רש"י חד קרא דמיניה נשמע דתרועה היינו תקיעה והשתא הא דפריך ור"י לפניה ולאחריה מנ"ל כו' ה"ק כיון דחד מהני ב' קראי אצטריך להא דתרועה היינו תקיעה לפניה ולאחריה מנ"ל דאי דרשת ותקעתם תרועה להך דרשה לפניה מנ"ל ואי דריש תרועה יתקעו להך דרשא לאחריה מנא ליה ומשני דמותקעתם דריש לפניה ותרועה יתקעו להך דרשה ולאחריה נפקא ליה משנית וכן נראה מפרש"י בספ"ב דר"ה דמשנית לא דריש אלא תקיעה דלאחריה דקאמר תלמודא תהא תקיעה שניה לה ופרש"י וה"ק ותקעתם תקיעה שנית לתרועה עכ"ל והדברים ברורים ליישב כל נוסחות שלנו הכא ובפ' אין נערכין וק"ל:

דף נד.

גמ' מ"ט דראב"י כיון דתקע לפתיחת שערים כו' לאו היינו פתיחת שערים דמתני' דלא שייך הכא אלא לפתיחת ב' שערים דהיינו שער עליון ושער התחתון דקתני שהיו תוקעין בהן לשמחת שואבה וק"ל:

תוס' בד"ה מ"ד אפילו כרבנן כו' ולענין מילי טובא כו' עכ"ל פירוש דהוה נפקותא בפלוגתייהו אף לרבי יהודה וכן צריך להגיה במהרש"ל:

דף נד:

בד"ה אי משום ע"פ לאו שיורא היא כו' כדי שלא יקשה למ"ד פלגא כו' עכ"ל ומדברי התוס' סוף פ"ק דב"ק יראה דהכא נמי ניחא והיינו למאי דמסיק דליתיה בכל שנה לא קתני ולמאי דמסיק נמי דרב אחא סליק בתיובתא דהשתא הך דראש השנה לאו שיורא הוא הוצרך לומר אהך דע"פ דלאו שיורא הוא והא מני רבי יהודה היא כדי שלא יקשה מאי שייר דהאי שייר לרבנן דפסיקא ליה בע"פ דהוו מ"ח תקיעות וק"ל:

בפרש"י בד"ה זמנין דלא משכחת לה כו' דשמחת בית השואבה לא דחיא יו"ט כדתנן מוצאי יו"ט כו' עכ"ל בהדיא תנן במתני' בריש פרקין דהחליל של שואבה אינו דוחה לא שבת ולא יו"ט אלא משום דאיכא לפרושי דדוקא חליל וכלי שיר הצריכין תיקון תדיר גזור אבל התקיעות דוחות כמו התקיעות דלהבטיל ולהבדיל דדוחות יו"ט דאינן

נמי אלא מדרבנן להכי הוצרך לפרש תלמודא דהכא דאית ליה בפשיטות דלא דחי היינו מדתנן במוצאי יו"ט הראשון של חג כו' וחשיב נמי בהך מתני' התקיעות דמשמע במוצאי יו"ט הראשון דהיינו ביום ראשון דחוה"מ היו התקיעות אבל ביו"ט ראשון גופיה לא היו תוקעין משום דגזור גם התוס' בר"פ לא פסיקא להו דהתקיעות דשואבה אינו דוחה יו"ט אלא מהך פירכא דשמעתין אך קשה מה שפירש"י לעיל בשמעתין לפי שאין תוקעין למילוי מים בשבת משום שכבר נתמלאו מערב שבת כו' עכ"ל ל"ל האי טעמא שכבר נתמלאו מערב שבת הא ביום טוב שנתמלאו בו ביום נמי לא דחו התקיעות יום טוב דלא לשתמיט לומר בשום מקום שנתמלאו נמי מעיו"ט כן נראה מדברי התוס' בר"פ דביו"ט נתמלאו וצ"ע וק"ל:

דף נה.

תוס' בד"ה אתקין אמימר כו' ועוד דבחנוכה כו' אלמא חשיב ראשון עיקר ובחג איפכא כו' עכ"ל אין קושייתם מבוררת דהא לא דמיא דבחוה"מ שהאחרון שהוא הד' נתוסף לכבוד היום כמ"ש התוס' לעיל ראוי הוא להיות נחשב העיקר משא"כ בג' שקוראין בחנוכה שאין באחד מהן ניכר להיות בא לכבוד היום וכולן שוין ולהכי ב' הראשונים קוראים העיקר וק"ל:

דף נה:

במשנה אמרו מי שהקריב פרים היום לא יקריב למחר כו' היינו היכא שהיה שם אחד מן המשמרות שלא הקריב היום דהא יהויריב הקריב פר ביום ראשון והקריב גם למחר ביום שני וק"ל:

דף נו.

בפירש"י בד"ה אלא לחם הפנים אצטריך לרבויי שאין בו שום עבודת לחם כו' עכ"ל אין זה טעם דאצטריך לרבויי דהא ודאי כיון דלחם הפנים לא בא מחמת הרגל אצטריך לרבויי ולהוציאן מכלל כל הקרבנות שלא באו מחמת רגל אבל הוא הטעם דמוקמינן ליה לרבויי ללחם הפנים טפי משאר דברים מה"ט כיון שאין בו עבודת לחם כו' אלא אכילה כמ"ש לקמן וק"ל:

תוס' בד"ה והלכתא סוכה ואח"כ זמן כו' א"נ חשיב נמי לחם הפנים חובת היום כו' עכ"ל וצ"ע לפ"ז מאי דוחקיה דתלמודא דמוקים ליה לרב כתנאי לימא דמלתא דרב הוא

לד"ה אלא דבלחם הפנים פליגי דחשיב ליה תנא דמתני' נמי חובת היום וי"ל דאה"נ אלא דקושטא דמלתא קאמר דבהך מלתא גופה דלחם הפנים איכא תנאי וק"ל:

שם במשנה יום א' בינתיים כו' והמתעכב נוטל ב' כו' עיין פרש"י אבל הרמב"ם פירש בענין אחר ע"ש: